

**AVTORSKI PROJEKT EDWARDA CLUGA
IN SKUPINE KATALENA**

Kekec

***Otroški balet po motivih planinske
pripovedke Josipa Vandota***

PEDAGOŠKO GRADIVO
pripravila Mojca Redjko

www.sng-mb.si/prvi-prizor

1 0 predstavi

AVTORSKI PROJEKT EDWARDA CLUGA IN SKUPINE KATALENA Kekec

50 minut, brez odmora

Kekec

Ionut Dinita, Filip Jurič

Mojca

Catarina de Meneses, Mirjana Šrot

Rožle

Alexandru Pilca

Pehta

Klavdija Stanišič, Olesja Hartmann Marin

Volk

Yuya Omaki, Jan Trninič

Vaščani

Vanja Vitman, Branka Popovici, Hristina Stoyčeva, Satomi Netsu,
Mirjana Šrot, Sytze Jan Luske, Aleks Šišernik, Mircea Golescu

avtor koncepta in koreograf Edward Clug

soavtor koncepta Boštjan Narat

glasba Katalena

scenograf Marko Japelj

kostumograf Leo Kulaš

oblikovalec svetlobe Tomaž Premzl

asistent koreografa Sergiu Moga

premiera Velika dvorana SNG Maribor, 7. september 2018

Predstava je posvečena stoletnici slovenskega baleta.

priporočena starost 5+

Mineva sto let, odkar so v mladinskem listu *Zvonček* prvič izšle tri zgodbe o Kekcu Josipa Vandota (1918–1924). V slovenski literaturi edinstven junaški lik Kekca (Mežnarčevega Gregca), ki je desetletja pozneje doživel tri filmske upodobitve v režiji Jožeta Galeta pa številne knjižne, slikaniške priredbe, gledališke interpretacije in druge umetniške obdelave, s svojim pogumom in bistrimi domislicami še danes navdušuje vse generacije.

Predstava se naslanja na pripoved *Kekec na volčji sledi* (1922), kjer se junaški devetletnik odpravi čez poletje služiti k prijaznim Koroščevim. Tam se spoprijatelji s plahim Rožletom in slepo Mojco in lepo jim je, dokler Mojce ne ugrabi huda Pehta. Kekec Mojco reši, a se mu Pehta maščuje – odpelje ga s seboj in služiti ji bo moral tri leta. Straži ga strašni Volk, ki ga Kekec sčasoma udomači. Pehti izmakne zdravilo za Mojčine slepe oči in z Volkom pobegneta, teta Pehta pa le dobrovoljno zmajuje z glavo in pomaha v slovo. Mojca ozdravi in spregleda, veselje pri Koroščevih je neizmerno.

Ob stoletnicah slovenskega baleta in Slovenskega narodnega gledališča Maribor je baletna predstava *Kekec* namenjena mladim vseh starosti: Vandotova planinska pripovedka služi kot portal, skozi katerega lahko vstopimo v čarobni svet plesnega gledališča.

Teme

prijateljstvo • pogum • sodelovanje • iznajdljivost • narava • ljubezen do živali

Klavdija Stanišič, Ionuț Dinita in Yuya Omaki v mariborskem *Kekcu*. Foto: Tiberiu Marta.

2 0 avtorjih

JOSIP VANDOT¹

je slovenski mladinski pisatelj, pesnik, kritik, teoretik in železničar. Rodil se je 15. januarja 1884 kot deseti od dvanajstih otrok in otroštvo preživel v Kranjski Gori (včasih Borovska vas), ki je s svojo gorsko okolico tudi dogajališče njegovih mladinskih planinskih pripovedi. Mati, domačinka iz Rut (današnjega Martuljka), je otrokom pripovedovala o divjih možeh in ženah iz teh gora, kasneje pa je sam začel sestavljati pripovedke, v katerih so nastopali. Obiskoval je gimnazijo v Novem mestu, kjer je pri sedemnajstih začel pisati pesmi, pri devetnajstih je objavil prvo povestico. Po maturi leta 1905 je želel študirat medicino, vendar ga starši niso mogli vzdrževati, zato se je bil prisiljen zaposliti.

Kot železničarski uradnik je najprej služboval v Št. Vidu pri Glini blizu Celovca, a ni prenesel zapostavljanja Slovencev na Koroškem in je službo odpovedal. Nekaj časa je bil kar doma za pastirja, na paši je bral in pisal. Domači so ga pregovorili, da se ponovno zaposli, tokrat v Litiji. Premeščen je bil v Postojno in Trst, kjer je osnoval družino. Leta 1914 se je na začetku prve svetovne vojne z družino preselil v Gradec, a so se kmalu vrnili v Trst, nato pa zbežali v novo nastalo Jugoslavijo. Služboval je v Sisku, Radencih, Pragerskem ... Po zgodnji upokojitvi pri osemtridesetih letih je kot pisatelj živel v Ljubljani. Umrl je v izgnanstvu ob nemškem bombardiranju Slavonskega Broda 11. julija 1944 v bližnjem naselju Trnjanski Kuti. Pokopan je v Ljubljani.

Pisateljsko pot je začel z otroškimi pesmimi (okrog 200) in črticami (okrog 250), bolj znan pa je po daljši mladinski pripovedi s pravljlično tematiko, tematiko divjih lovcev in pastirskega življenja. V knjižni obliki je v samozaložbi izdal le eno mladinsko povest in zgodovinsko povest *Prerok Muzelj* (1939). Rokopise novih povesti so Nemci med vojno požgali, ohranili pa so se rokopisne pesmi in spomini. Med 1929 in 1933 je v revijo *Odmevi* prispeval vrsto ocen in študij o mladinski literaturi.

Jedro njegovega mladinskega pisanja so tri v letih med 1918 in 1924 objavljene planinske pripovedi o 8–10 let starem fantiču Kekcu: *Kekec na hudi poti*, *Kekec na volčji sledi*, *Kekec nad samotnim breznom*; prvo iz trilogije je leta 1936 knjižno objavil pod naslovom *Kekec iz naših gora*. Zgodbe o Kekcu so obilno ponatiskovane in prevajane (v jezike nekdanjih

---

¹ *Világirodalmi lexikon*. Budimpešta: Akadémiai Kiadó, 1994. 386–87.
Postavljeno na <http://www.ijs.si/lit/jvandot.html> 11. septembra 2002.
Pridobljeno: 21. 2. 2019.

jugoslovanskih narodov, slovaščino, albanščino, romunščino, angleščino), dramatisirane in ekranizirane: *Kekec* (1951) je bil prvi slovenski mladinski celovečerni film, *Srečno, Kekec!* (1963) pa prvi slovenski barvni film, oba v režiji Jožeta Galeta. Trilogija o Kekcu je bila prirejena za slikanice, ob filmu pa je postala priljubljena tudi otroška popevka *Kekčeva pesem* (glasba in aranžma Marjan Vodopivec, besedilo Kajetan Kovič).

Kekec je veder pastirček, ki rešuje svoje otroške prijatelje iz rok divjih lovcev, divjih mož in žena, je pri tem ujet, a z zvijačnostjo vedno znova pobegne in celo dobi od pravljničnega bitja kako čudodelno pomoč za svoje bližnje. Pravljična fantastika je v Vandotovi planinski pripovedi podrejena prevladujoči stvarni pripovedi, ki odslikava nekdanji slab socialni položaj otrok na vasi, in idiličnim opisom planinske narave. Sam je literarno vrsto, ki jo je ustvarjal, razumel tako:

»Civilizacija je zatrla ljudsko pesem in še bolj ljudsko pravljico, hkrati s tem pa tudi otroško poezijo, ki raste in se hrani le iz pravljic in pripovedk. – Predzgodovinsko človeštvo je imelo še popolnoma otroško fantazijo. Tem ljudem je bil svet in življenje v njem ena sama uganka, velika pravljica, narava pa polna bajnih bitij, poleg dobrih bogov in zlih besov. Ti vsi žive svoje posebno življenje in snujejo iz večnosti v večnost. Fantazija naših davnih prednikov je bila popolnoma enaka fantaziji naših današnjih otrok. Česar niso dojeli z razumom, so odeli v pravljnično kopreno. V ta svet so verjeli otroško preprosti ljudje vse dotlej, dokler ni prišlo spoznanje, z njim pa razočaranje. Sleherno spoznanje nas sicer postavi na trdna tla, je pa smrt fantazije, smrt velikega, lepega in zanimivega sveta, ki si ga je ustvarila fantazija. V trezni vsakdanjosti pa pravljica nima več prostora.«²

Vandotove daljše mladinske pripovedi:

- *Vitranec* (Slovenec 1911)
- *Desetnica* (Zvonček 1912)
- *Pastirček Orenček* (Vrtec 1914)
- *Nad brezdnom* (Vrtec 1915)
- *V zagorskem miru* (Vrtec 1918)
- *Kekec na hudi poti* (Zvonček 1918)
- *Kekec na volčji sledi* (Zvonček 1922)
- *Kekec nad samotnim breznom* (Zvonček 1924)
- *Leš v zameni* (Vrtec 1925)
- *Romanje naše Jelice* (Zvonček 1925)
- *Kocljeva osveta* (Zvonček 1926, 1927; nadaljevanje *Romanja*)
- *Roža z Mucne gore* (Vrtec 1926)

---

² Miran Hladnik, *V svetu Vandotove planinske pripovedke* (spremna beseda). Josip Vandot, *Kekec na hudi poti, Kekec na volčji sledi*. Izbrana mladinska beseda, Mladinska knjiga. Ljubljana 1981.

3 0 koreografu

EDWARD CLUG¹

se je rodil leta 1973 v romunskem mestu Beius. Klasično baletno izobraževanje je zaključil leta 1991 v Nacionalni baletni šoli v Cluju-Napoci in še isto leto kot plesalec pričel sodelovati z SNG Maribor, kjer je interpretiral različne vloge iz klasičnega in modernega baletnega repertoarja. Gostoval je tudi v drugih gledališčih, plesal v baletnih produkcijah HNK Zagreb in leta 1996 koreografsko sodeloval z režiserjem Tomažem Pandurjem pri predstavi *Babilon*. Slednje je bilo zanj pomemben izziv, ki je sprožil novo obdobje umetniškega ustvarjanja.

Njegov prvi samostojni koreografski projekt je bila celovečerna baletna predstava *Tango* (1998), ki jo je udejanjil z baletnim ansamblom SNG Maribor. *Slepi tango (Blind Tango)*, solistična koreografija iz te predstave, je bila na 18. Mednarodnem plesnem tekmovanju v Varni nagrajena kot najboljša sodobna koreografija v obdobju petih let, prejela pa je tudi posebno nagrado na najboljšo koreografijo na Mednarodnem tekmovanju sodobnega plesa v japonski Nagoji. Društvo baletnih umetnikov Slovenije je leta 1999 *Tango* nagradilo kot najboljšo plesno predstavo sezone. *Tangu* sta sledila koreografska projekta *Bachelorette* (SNG Opera in balet Ljubljana) in *Solo for two Chairs* (Ochi balet iz Nagoje). Slednji je prejel bronasto medaljo na mednarodnem baletnem in koreografskem tekmovanju v moskovskem Bolšoju (RU) leta 2001 ter tretjo nagrado in nagrado občinstva na 17. Mednarodnem koreografskem tekmovanju v Hannoveru (DE). Kot plesalec je Clug v tem obdobju prejel bronasto medaljo na 4. Mednarodnem tekmovanju iz baleta in sodobnega plesa (v kategoriji Sodobni ples) v Nagoji leta 2002.

Leta 2003 je postal umetniški vodja Baleta SNG Maribor, s specifičnim koreografskim slogom pritegnil pozornost mednarodne javnosti in dosegel mednarodno prepoznavnost mariborskega baleta.

Leta 2005 je zasnoval uspešno predstavo *Radio & Juliet*, ki je gostovala na številnih mednarodnih festivalih v Evropi, Ameriki in Aziji, turneje so potekale po Nizozemski, Belgiji, Italiji in državah nekdanje Jugoslavije. V letu 2006 je Clug ustvaril predstavo *Arhitektura tišine*, s katero je obudil intenzivnejše koprodukcijsko sodelovanje med SNG Opera in balet Ljubljana in SNG Maribor, ki sta z združenimi ansambli (plesnim, pevskim in obema orkestroma) pomenljivo začrtala novo ero slovenske produkcijske prakse. Projekt je tisto leto odprl priznan singapurski Arts Festival.

---

¹http://sigledal.org/geslo/Edward_Clug, Pridobljeno 21. 2. 2019.

Leta 2007 ga je nizozemska skupina Station Zuid povabila, da zanje ustvari celovečerno predstavo in rodil se je fenomen *Sacre du temps*, predstavljen v okviru düsseldorfskega Tanz Messe (DE, 2008).

Leta 2008 je v sodelovanju s slovenskim skladateljem Milkom Lazarjem za domače gledališče ustvaril sodobno baletno predstavo *Prêt-à-porter*, takoj zatem prav tako z Lazarjem še *4 Reasons* za Nacionalni balet v Lizboni (PT). Leto 2009 je minilo v koreografskem snovanju odmevnega *Pocket Concerto* za stuttgartski balet (DE).

Balet SNG Maribor je v tem času okrepljeno gostoval in predstavljal Clugove koreografije: *Jacob's Pillow Dance Festival* (ZDA), *Zvezde belih noči* (Sankt Peterburg, RU), *Festival of Firsts* (Pittsburgh, ZDA), *Arts Festival* (SG), *Biarritz Festival* (FR), *O Boticário na Dança* (BR), *Dance Festival Tel Aviv* (IL), *Festival de Sintra* (PT), *Festival des Arts de Saint-Sauveur* (CA), *Mednarodni plesni festival Seul* (KR), *Teatro Piccolo Milano* (IT), *Dance Open Festival* (Sankt Peterburg, RU), *moskovski Bolšoj* (RU); gostovali so na Nizozemskem, v Italiji ter v državah nekdanje Jugoslavije.

Po večletnem uspešnem sodelovanju je Clug spletel močne umetniške vezi z mednarodno uveljavljenimi baletnimi sestavi, še posebej s Stuttgartskim in Züriškim baletom. V zadnjih letih je Clug začel sodelovati tudi z znamenitim nizozemskim plesnim gledališčem NDT, kjer je ustvaril dva projekta za ansambel NDT II, septembra 2017 pa koreografsko noviteto *Proof* za NDT I.

Poleg naštetih so ga kot koreografa gostile baletne ustanove, kot so *Kraljevi flamski balet* (BE), *Balet HNK Zagreb* (HR), *Balet HNK Reka* (HR), *Narodni balet iz Bukarešte* (RO), *Aalto balet iz Essna* (DE), *Bitef Dance Company iz Beograda* (RS), *Graz Tanz* (AT), *Ukrajinski narodni balet iz Kijeva*, *Državni balet na Gärtnerplatzu iz Münchna* (DE), *Augsburški balet* (DE), *Hessenski balet iz Wiesbadna* (DE) ter *Zahodnoavstralski balet iz Perth*. Mariborsko uspešnico *Peer Gynt* (2015) je januarja 2018 postavil v *Baletu Dunajske državne opere* (AT), med najnovejšimi stvaritvami pa sta premieri *Fausta* 28. aprila 2018 v *Züriški operi* (CH) in *Petruške* v *moskovskem Bolšoj* (RU) 15. septembra 2018.

Edward Clug je za svoje umetniške dosežke prejel več državnih in mednarodnih nagrad, med drugim nagrado Prešernovega sklada leta 2005, *Glazerjevo listino* leta 2008, nagrado *Pie in Pina Mlakarja* za izjemne koreografske stvaritve v obdobju preteklih petih let, v letu 2017 pa je bil nominiran za prestižno mednarodno nagrado *Benois de la danse* (*Posvetitev pomladi* in *Handman*, NDT 2).

Edward Clug² je vrhunski romunski plesalec in slovenski koreograf. Ni se kar »zgodil«, nekakšen »čudežni otrok« je, ki je svoji genialnosti dodal nujno studioznost, ustvarjalec širokega spektra, z izjemnim talentom, občutkom, posluhom in vztrajnostjo. Muzikalen je in inovativen. Trmast in pogumen. V pravih okoliščinah in s pravo podporo je ustvaril tudi ansambelski fenomen, za zdaj nedosegljiv in enkratni. Po prečudovitih stvaritvah za odrasle se je prvič odločil ustvariti otroško predstavo – v svoji prepoznavni gibalni abecedi, prežeti s humorjem in briljantno plesno tehniko, na novo pripoveduje priljubljeno zgodbo, tudi tokrat (skoraj) brez besed.

---

² Povzeto: *Edward Clug, romunski plesalec in slovenski koreograf*, Prvi mali plesni simpozij, Dvorana Lili Novy, Cankarjev dom, 1. 10. 2013.

4 0 glasbeni skupini

KATALENA

Skupina KATALENA se ukvarja z ljudsko glasbeno zapuščino slovenskega prostora, dediščine ne razume zgolj kot vir, pač pa poskuša skozi glasbo in besedila vzpostavljati dialog s preteklostjo ter na ta način premišljati lastno vpetost v prostor, čas, skupnost ter njeno zgodovino in sedanost. Ime skupine izvira iz naslova temne baladne pripovedke Svetlane Makarovič o razbojniku Črnem Vogrinu in lepi deklici Kataleni, ki na koncu z nasmehom okameni.

Začetek delovanja sega v poletne mesece leta 2001 – glasbena delavnica v belokranjski vasi Črmošnjice, ki je bila zamišljena kot enkratni glasbeni projekt, se je razvila v redno delujočo zasedbo. Kataleno sestavljajo: Boštjan Narat, Vesna Zornik, Polona Janežič, Boštjan Gombač, Tibor Mihelič Syed in Robert Rebolj. Do sedaj so izdali osem albumov:

(Z)godbe (ZKP RTV Slovenija)

Babje leto, Kmečka ohcet, Cvik cvak! (Dallas records)

Noč čarovnic, Enci benci Katalenci, Človek ni zver, Kekec (Založba Pivec).

Albumi so bili deležni naklonjenih odzivov javnosti in kritike, podobno velja tudi za intenzivno koncertno dejavnost. Poleg pomembnejših festivalskih, koncertnih in klubskih odrov v Sloveniji Katalena redno nastopa tudi v tujini: do sedaj v Avstriji, Bolgariji, Franciji, Izraelu, Italiji, Nemčiji, Švici, na Češkem, Hrvaškem, Madžarskem in v ZDA.

Posebnost skupine Katalena je dejstvo, da so njeni člani dejavni tudi izven njenih okvirov: sooblikovali so kopico gledaliških predstav, filmskih, literarno-glasbenih in plesnih projektov, sodelovali z mnogimi znanimi slovenskimi glasbeniki in skupinami (Neca Falk, Terra folk, Melodrom, Bast, Chris Eckman ...) ter s svojimi zasedbami (Tango Apasionada, Narat, The Puzzled, Patty Diphusa ...) ustvarjali glasbo izven okvirov matične zasedbe. Del tega so uspešno prepletli na koncertu *(Z)godbe ob Kataleni*, ki je jeseni 2013 več kot štiri ure navduševal polno Katedralo ljubljanskega CUK Kino Šiška. Kot celota so se katalenci iz glasbenega v gledališki kolektiv prelevili v času ustvarjanja plošče *Enci benci Katalenci*. Album, ki je v osnovi namenjen otroški publiki, so pod režijskim vodstvom Ivane Djilas nadgradili tudi v glasbeno-gledališko predstavo, ki jo od leta 2015 intenzivno igrajo v Cankarjevem domu v Ljubljani ter širom po Sloveniji.

Posebej zanimivo poglavje v zgodovini skupine Katalena predstavlja sodelovanje s koreografoma Valentino Turcu in Edwardom Clugom ter z baletnim ansamblom SNG Maribor. V letu 2005 je Katalena sodelovala

na osrednji prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku, kjer je v režiji Edwarda Cluga izvedla kulturni program z naslovom *Povodni mož ali ženska na robu kopalne kadi*. Valentina Turcu pa je skozi leta na katalensko glasbo ustvarila več krajših koreografij, ki so se povezale v projektu *Špic cvak!* leta 2009 na odru Gallusove dvorane Cankarjevega doma v Ljubljani. Sodelovanje z Edwardom Clugom je znova oživel leta 2018: skupaj so zasnovali baletno predstavo *Kekec*.

Med priznanji katalencev zagotovo blesti nagrada Prešernovega sklada, ki jo je za svoje glasbeno ustvarjanje leta 2017 prejel Boštjan Gombač.¹

BOŠTJAN NARAT

Filozof in glasbenik je vodja skupine Katalena in soavtor glasbenega koncepta predstave *Kekec*. Iz filozofije je doktoriral, glasbena izobrazba je njegova *bergla*, kot izjavi sam: v nižji glasbeni šoli je igral violino, na kitari in drugih inštrumentih pa je samouk. Glasbo in besedila ustvarja tudi za druge ustvarjalce (npr. album *Od daleč* z Neco Falk) in za gledališče.

Deluje tudi kot kantavtor in ustvarja angažirana besedila ob podpori kitare: albuma *Strah je odveč* in *Konec sveta vedno pride nenapovedano*. Oba imata odlične ocene, v slednjem pa je ustvaril prototip Slovenca v centrifugi neoliberalizma, ki ga opiše:

»Postal je preprost, ne ravno učen, staromodno rečeno: pač pošten,« in ga poimenuje kot Egona: »Egon je bil eden tistih ljudi, iz srednje velike majhne vasi, delal je vztrajno, da bi našel svoj prav, a šlo je na slabše, bolj kot je garal. Od daleč prišli so učeni ljudje in govorili, da tako to pač je, da časi so težki, da je treba trpet in da je včasih krut ta naš svet.«

Piše kolumne (recimo za časnika *Delo* in *Večer*) in vodi pogovore na televiziji (oddaja *Panoptikum* na TV Slovenija) in v živo (ciklus *Dežela pridnih v Slovenskem mladinskem gledališču*, *Dnevi slovenskega nacionalizma* z Zavodom Maska, prej pogovorni večeri v ljubljanski kavarni Union) pa tudi v predstavah nastopa (npr. *Peter Kušter*, SNG Nova Gorica). Na poljanski gimnaziji je nekaj let poučeval filozofijo. Kasneje je izdal dve knjigi esejev: *Partija* (Pivec, Maribor 2013) in *Podaja v prazno* (Pivec, Maribor 2018). »Za njegovo esejiziranje je značilna mojstrska »dramaturgija besedil«, ki temelji na izvirnem, svežem in vsebini prilagojenem slogu ter ostrini misli, ki kljub pogosti zavitosti v metaforičnost (ali pa ravno zaradi tega) zarežejo v bralca,« je ob tem zapisal urednik Nino Flisar.

---

¹ Več o Kataleni: <http://www.katalena.net/>.

Boštjan je na podobno pronicljiv, izviren in občutljiv način zasnoval glasbeno dramaturgijo baletne zgodbe o Kekcu: poudarja Kekčev pogum (človek v svojem bistvu ni heroj, v to ga prisilijo okoliščine), opozori na Pehtino izobčenost (posledično temnost in osamljenost kot nasprotje Mojčinega mladostnega upanja, ki je na ključni preizkušnji), zasnuje zvočno pokrajino prelepe alpske narave, ki se odraža v svetlih 'ljudskih' zvokih, vanjo pa umešča vesele in marljive preproste ljudi. Katalenina najnovejša zgoščenka *Kekec* (Pivec, Maribor 2018) zapovrstjo niza skladbe, mednje pa umešča ključne prirejene (priredba Zala Stanonik in Boštjan Narat) odlomke izvirne Vandotove pripovedi, ki jih interpretirata Katja Preša in Blaž Šef.

Oblikovalka vizualnih komunikacij je Hana Jesih (za SNG Maribor).

Skladbe na zgoščenki in v predstavi *Kekec*²:

- 01** *Avizo*
(glasba Boštjan Narat)
- 03** *Kekčeva pesem*
(glasba Tibor Mihelič Syed, Marjan Vodopivec)
- 05** *Pehtin tango*
(glasba Polona Janežič)
- 06** *Večer*
(glasba Polona Janežič)
- 08** *Mojčina pesem*
(glasba Marjan Kozina, besedilo Frane Milčinski Ježek,
priredba Polona Janežič, Tibor Mihelič Syed)
- 09** *Galop*
(glasba Katalena)
- 11** *Kekčeva pesem – Paglavc mali*
(glasba Tibor Mihelič Syed, besedilo Boštjan Narat)
- 12** *Cundrbundr*
(glasba Boštjan Gombač)
- 14** *Pehtina pesem*
(glasba Boštjan Narat, Marjan Vodopivec,
besedilo Boštjan Narat, Kajetan Kovič)
- 16** *Rožletove sanje*
(glasba Tibor Mihelič Syed)
- 18** *Bam bam*
(glasba Tibor Mihelič Syed)
- 20** *Jutro*
(glasba Boštjan Narat, Marjan Kozina)
- 22** *Finale*
(glasba Boštjan Narat, Tibor Mihelič Syed, aranžmaji Katalena)

---

² Številčenje pesmi nakazuje vmesne odlomke pripovedi, ki se na zgoščenki umeščajo na zaporedna mesta: 2, 4, 7, 10, 13, 15, 17, 19 in 21.

5 Pogovarjajmo se

O DOŽIVLJANJU PREDSTAVE

Pogovor

Pogovarjamo se o predstavi: najprej o vtisih, nato o posebnostih, ki so jih mladi gledalci zaznali.

Spodbujamo jih k opisovanju vsega, kar so videli in slišali: oseb, njihovega gibanja, gestikulacije in mimike, glasbe, besed, scenografije, rekvizitov, kostumov, svetlobe in svetlobnih sprememb, sprememb prostora, razpoloženj ... Kaj je posebnost predstave, kako se izraža dogajanje? Ali so že slišali za pojem koreografija?

Mlade spodbudimo, da ustno obnovijo zgodbo (lahko skupaj). Naj poskusijo izpostaviti čim več dogodkov v kronološkem zaporedju (pri tem jih usmerjamo) in tistih informacij, ki so se jim pri ogledu zdele posebej zanimive.

Kdo je glavni junak predstave? Kakšen je? Kaj počne? Kako se vede? Zakaj? Kaj se zgodi? Katere osebe še nastopajo? Kako prepoznavajo like?

Se jim je kateri prizor zdel posebej duhovit? Kateri posebej pretresljiv? Kaj se zgodi na koncu predstave?

O ELEMENTIH PREDSTAVE

Ob vstopu v dvorano zagledamo na odru en osrednji scenski element, nekakšen hribček. Scenografijo (= ureditev in opremo odrskega prostora) dopolnjuje na sprednjem robu odra (na »rampi«) nameščena zaplata trave s cvetjem. Vizualno podobo skozi predstavo spretno podpirajo svetlobne spremembe in odrska megla.

Pogovor

Kakšna se zdi scenografija – razkošna ali skromna? Ali je realistična (posnema stvarni prostor) ali je simbolna (prostor zgolj nakazuje s simbolnimi znaki)? Zakaj je med posameznimi elementi tako veliko praznega prostora?

Kaj (vse) predstavlja 'hribček' na sredini odra? Kakšen vtis naredi na začetku, v megleni zamolki svetlobi? Pa kasneje? Ali je nepremičen? Kako spreminja svoj pomen? Kaj ponazarja? Ali je na kak način povezan s Kekcem? Ali je na kak način povezan s prostorom, v katerega je umeščena izhodiščna Vandotova pripovedka?

Kaj pa 'travnik' v ospredju? Kateri prizor je umeščen nanj? Ali se ta

prizor ponovi? Zakaj? Kako podpira zgodbo?
Ali je uporabljenih veliko rekvizitov? kateri? (Naštejejo vsaj pero, stekleničko in palico.)

Oblačila na odru imenujemo kostumi, oblikovanje teh (in rezultat dejavnosti) pa kostumografija. Stilizirana kostumografija je oblikovana z mislijo na ples – plesalcem mora biti omogočeno sproščeno gibanje za prepričljiv plesni izraz. Hkrati pa kostumografija sledi tradicionalni gorenjski noši, otroci so oblečeni drugače kot odrasli, divja žena drugače od vaščanke, tudi živali so jasno označene. Ni videti klasičnih baletnih kostumov, npr. tutujev, trikojev, baletnih copat s trdimi konicami, kronic ipd. Torej že kostumi nakazujejo odmik od klasične baletne umetnosti.

Pogovor

Kaj pomeni, da so odrska oblačila stilizirana? Je to kako povezano s scenografijo?

Kako sta oblečena Kekec in Rožle? Pa Mojca? Kaj nosijo vaščani, na kaj spominjajo njihovi kostumi? Kaj je narodna noša?

V predstavi se pojavita dve vrsti živali. kateri? Kako sta opredeljeni s kostumi? Ali katera deluje bolj 'človeško' od druge? Katera? Kako? Zakaj?

(Otroci naj podrobno opisujejo kostume – barve, kroje, materiale, posamezne kose oblačil. Lahko primerjajo: ljudi in živali, vaške in divje ljudi, odrasle in otroke.)

Kekec je plesna predstava. Osebe iz Vandotove zgodbe izražajo odnose z gibom, ne z besedo (razen redkih pripomb in besedil pesmi). Tak estetski gib, povezan z melodijo in ritmom, imenujemo ples. Ples je eden od človekovih primarnih izrazov, starejši od besede. Slog sodobnega baleta (= kombinacije klasičnega baleta in sodobnega plesa) zagotavlja sproščenost odrskega izraza, komunikativnost in razumljivost zgodbe.

Pogovor

Kako se osebe na odru gibajo? Kako deluje njihov gib? Ali izraža tudi čustva? S katerimi drugimi sredstvi plesalci izražajo čustva likov?

Ali liki kdaj tudi zapustijo oder?

Ali plešejo sami? Kdo? V katerih prizorih?

Pa v parih in skupinah? V katerih oblikah so razporejeni po odru? Na kaj spominja takšna razporeditev? Na kaj spominjajo skupinski plesi?

Ali je komu ostal v spominu kak izrazit ponavljajoči gib? (Lahko ga pokaže/-jo.) Kdo ga je uporabil? Kaj pomeni?

Kekec – kot že vemo, zvrstno označen kot otroški balet – je sodobna glasbeno-plesna predstava. Zaporedje dogodkov, razporeženje oseb, celovito atmosfero vodi sodobna glasba na posnetku – pretežno inštrumentalna, nekatere skladbe imajo tudi besedilo.

Pogovor

Ali so katere melodije znane? Morda cele skladbe?

Kako se glasba srečuje z znanimi napevi, recimo z izvirnima Mojčino in Kekčevo pesmijo iz filma Srečno, Kekec? (Poslušajte izvirnika in Katalenini priredbi – primerjajte ju.)

Katere inštrumente je mogoče prepoznati? Ali tudi ritme?

Tudi Kekec igra dva inštrumenta. Katera dva? Ali se to odraža v glasbi predstave?

Ali glasba označuje tudi dogajalni prostor? Po čem se lahko prepozna geografska umeščenost zgodbe? Pa njena univerzalnost?

Ali ste opazili povezanost glasbenih in plesnih motivov? Kako se povezujejo?

O OSEBAH

Kekec

Kekečev ideogram, ki vsebuje nenehno veselo razpoloženje, odsotnost vsakega strahu, tako pred avtoritetami kot pred naravnimi pojavi, sočutje do revnih in bolnih, elementarno srčnost, zapisan tudi v pesem (»dobra volja je najbolja«), je na Slovenskem redka in dragocena dobrina. Res je prav zaradi vsega tega pravljичni junak, a res je tudi to, da je njegova »dobra volja« tako velika in dobrodošla, da bi si zaslužila nacionalno patentno zaščito.

Pogovor

Kako prepoznavamo vse te Kekčeve lastnosti v predstavi? Ali ima Kekec kak poseben način gibanja? Katere plesne gibe ponavlja?

Ali se koga prestraši? Kako reši ta zaplet? Ali Kekec komunicira z občinstvom? Kaj naredi? Ali je mogoče reči, da je »kekčevskost« nalezljiva? (Kako recimo Pehta ravna na koncu?)

Kekec ni popoln in se kdaj pa kdaj tudi zmoti, a zmeraj prevzame odgovornost za svoje napake in jih skuša popraviti. Je odličen primer ljudske modrosti, da se na napakah učimo. Poglejmo, kako je ravnal v primeru Mojčine slepote.

Pogovor

Ali je Pehta želela Mojci kaj slabega? Kako je ravnal Kekec, ko je ugotovil svojo zmoto? Ali je prevzel odgovornost za svoje ravnanje? Kako se je izmotal iz pasti? S silo ali z zvijačo? Ali je dosegel svoj namen? Je pri tem koga prizadel? (In spet: Kako recimo Pehta ravna na koncu?)

Rožle

V zgodbi gre Kekec služiti h Koroščevim v Rute. Domači Rožle ga že na poti napade, prepričan, da ga hoče Kekec doma nadomestiti – sam mora čez poletje s kravami v planine, da bi se izučil za pastirja. Kekec v pretepu seveda zmaga. (Ta del je v predstavi izpuščen.) Rožle je sicer višji od Kekca, opisan kot »mršav in dolg«. V odločanju in ravnanju ga motivira strah. Ves čas ga kaj skrbi, v čemer deluje bolj odrasel, kot je v resnici. Strašijo ga zgodbe o divjih možev in ženah v planinah, zato ne mara sam s kravami na poletno pašo. Kekcu svojo strahopetnost prostodušno prizna. Spoprijateljita se in navihani in pogumni Kekec postane Rožletov idol. To je jasno prikazano tudi v predstavi. Kako?

Pogovor

Iz česa prepoznavamo Rožletovo strahopetnost? Pa skrb? Kako je koreografsko predstavljen Kekčev in Rožletov odnos? Ali je Rožle prav tako srčen fant? V katerih prizorih je to lepo prikazano?

Mojca

Koroščeva Mojca je od rojstva slepa. Dobra je, prijazna, kot nihče (pove Rožle), le sonca in narave in ljudi ne bo nikoli videla. V Kekcu se nemudoma prebudi sočutje, in ko ugotovi, da Mojca rada in lepše prepeva kot škrjanček, zaigra na svoje citre in od tedaj je trojica nerazdružljiva.

Pogovor

Kako Mojca izgleda? Kako se giba? Kako prepoznamo njeno slepoto? Kako je prijateljski odnos otrok prikazan skozi gib v predstavi? Kako pa se kaže na ravni zgodbe? Pravljični konec vključuje tudi čudežno komponento. Katero? Kako je prikazana?

Pehta

Divja žena iz slovenskih planin je bajeslovno bitje, ljudje ji pripisujejo nadnaravne lastnosti, predvsem pa zlobo in sovraštvo do otrok. Otroke z njo strašijo, da ne bi zašli na nevarne planinske (stran)poti. Rožle se je recimo strahovito boji, zato ne želi za pastirja na planino; malo se je boji tudi Mojca, a se je razmeroma hitro privadi na ravni nekakšne arhetipske istovrstnosti, skoraj instinktivne prepoznave (ampak to je tema za bolj »odrasle« razprave).

Vandot jo je v svoji zgodbi prikazal kot skrivnostno ženo (še zmeraj z namigom na mitološko poreklo), ki hodi po svojih skrivnostnih poteh, pozna zdravilne učinke rastlin in pripravlja zdravila, lepo streže svojim gostom, ki pri njej spijo v mehki postelji. Nejevoljna je, ker jo ljudje tako napačno opisujejo; v srcu je dobra, poštena, četudi neusmiljena in nepopustljiva, kar

bi zlahka pripisali njeni starosti in življenjskim izkušnjam. Predvsem pa je osamljena – zato si tudi zaželi Mojčine blagoglasne in dobrosrčne družbe, kasneje se z naklonjenostjo odziva na Kekčevo muzikaličnost in šaljivost, čeprav prepoznava pretkanost v njegovem ravnanju – a otroci so zanjo še nepokvarjena sorta ljudi.

To je tudi izhodišče za Katalenino interpretacijo – v glasbenem delu predstave ima Pehta mnogo opaznejšo vlogo kot v izhodiščni pripovedki, veliko več pozornosti je namenjene psihološki oznaki njenega značaja. To izkoristi tudi plesna koreografija.

Pogovor

Kakšna je Pehta v predstavi? Opišimo njen izgled in ravnanje. V čem vse se razlikuje od drugih likov?

Iz *Pehtine pesmi* na CD-ju *Kekec* določimo njen značaj: poslušajmo jo pozorno in skušajmo navesti čim več značilnosti. Utemeljimo svoje ugotovitve s prizori iz predstave.

Kako čutimo do nje ob koncu predstave?

Volk

Volk na začetku deluje precej bajeslovno. (Na začetku sta oba s Pehto nekako »bolj divja«.) V zgodbi je opisan kot velika siva zver z iskrecimi očmi in dolgimi ostrimi zobmi. Ki se mu Kekec z zvijačo prikupi. Kako?

Pogovor

Kako je Volk prikazan v predstavi? Kako izgleda? Kako se giba? Ali se skozi predstavo spreminja? Ali je tudi v predstavi spočetka prikazan kot strašljiv? Kako se spreminja njegov odnos do Kekca? Pa do Pehte? Kaj sproži to spremembo? Ali so živali zares tako podkupljive? Premislimo, kaj točno Volka v predstavi definira kot komični lik.

Vaščani

V Vandotovih pripovedkah o Kekcu odrasli nimajo prav posebne vloge – kot da samo sprožijo okoliščine dogajanja, potem otroci sami sledijo kolesju, Kekec pa ga obrača, dokler ga ne obrne.

Podobno so tudi v predstavi (celo Koroščeva, ki sicer izstopita v prizorih z otroki) prikazani bolj kot spremljevalci dogajanja – nanj se predvsem odzivajo. Obenem orisujejo dogajalni prostor – s kostumi in plesom, ki se napaja v folklori, umeščajo zgodbo v slovenski alpski prostor. Nastopajo kot nekakšen skupinski lik, ki ga interpretira plesni zbor.

Pogovor

Kolikokrat nastopijo vaščani? Kako delujejo? Kaj sproži v gledalcih tak vtis?

Njihov ples je sestavljen iz nekaterih ponavljajočih gibov. Poskušajmo

jih ponoviti!

Kravice

Vaščane v predstavi plešejo isti plesalci v istih kostumih, ki plešejo tudi Kravice – kot Kravice si na glave povežejo predimenzionirane kravje glave kot nekakšne maske, da nato delujejo komično, a tudi (upravičeno) strašljivo; slečejo suknjiče in zavihajo rokave – pripravljene na delovni vsakdan.

Pogovor

Kako si lahko razlagamo prizore s kravami? Kakšna je njihova naloga? (Spomnimo se na Rožleta, na njegove obveznosti in strah, na skrivnostne prostore, kamor ne želi. Zakaj že?)

Kdo je moral v preteklosti pasti krave? Ali so to bili vedno domači otroci? Kaj pomeni, da so otroci »hodili služiti«? Se to zdi zabavno?

6 Raziskujmo

KEKEC IN MEDIJI

Filmografija

Režiser Jože Gale (1913–2004) je Kekca trikrat ovekovečil, prvič je bil scenarist Frane Milčinski, potem pa dvakrat Ivan Ribič:

Kekec (1951) je posnet po pripovedki *Kekec na samotnim breznom*. Črno-beli film je bil v izvirniku posnet na 35-milimetrski trak v takrat standardnem razmerju slike 1.375 : 1 oziroma 11 : 8, kot ga je tisti čas določila ameriška akademija za filmsko umetnost in znanost. Na avdicijo se je prijavilo več kot tisoč otrok, Matijo Barla pa je za vlogo Kekca izmed osnovnošolcev širom Slovenije izbral Ernest Adamič. Zgodba govori o dveh divjih možeh – prijaznem zeliščarju Kosobrinu in tujem divjem lovcu Bedancu, ki ugrabi Mojco, Kekec pa ga »užene v kozji rog«, kot poje v svoji pesmici. Glasbo za film je napisal Marjan Kozina, besedilo kultne naslovne pesmi *Kaj mi poje ptičica (Dobra volja je najbolja)* je prispeval Frane Milčinski.

To je daleč najuspešnejši film o Kekcu in nasploh eden najbolj kulturnih v zgodovini slovenske in jugoslovanske kinematografije. Je prvi slovenski celovečerni film, ki je prejel mednarodno nagrado – zlatega leva za najboljši mladinski film v kategoriji 11–14 let na beneškem filmskem festivalu. Film je gostoval po festivalih in kinematografih širom sveta, bojda v več kot šestdeset državah, med drugim so ga leta 1957 predvajali tudi na Kitajskem in v Argentini.

Poslušajmo https://www.youtube.com/watch?v=3e_0H9ztaBU

Poslušajmo še <https://www.youtube.com/watch?v=2pbeAV1hRBs>

Srečno, Kekec! (1963) je bil kot prvi slovenski barvni film posnet po pripovedki *Kekec na volčji sledi*. To je edini film o Kekcu, v katerem nastopi Pehta, Kekca pa igra Velimir Gjurin. Glasbo je napisal Marjan Vodopivec, besedilo *Kekčeve pesmi* pa Kajetan Kovič. Na istem festivalu kot *Kekec* nekaj let prej je prejel bronasto nagrado za najbolj poučen mladinski film.

Dejavnost - predstava in film

Poglejmo film in ga primerjajmo s predstavo. Poskušajmo odkriti po tri podobnosti in razlike. Ugotovimo, iz česa izhajajo: iz zgodbe, umetniškega izraza, medija, razmerja med glasbo in ostalimi elementi itd.

Poslušajmo <https://www.youtube.com/watch?v=0XViah7DJrM>

Anekdota s snemanja: Pehta (ki jo je odlično igrala Ruša Bojc) in režiser filma Jože Gale sta se zelo bala višine in si nista upala na kraj snemanja pod vrhom Mangarta, ker je bil ob prizorišču velik prepad. Rušo so še nekako prepričali, režiser pa je naročil ekipi: »Kar sami zrežirajte prizor. Jaz bom ostal tu. Saj boste zmogli.« Odpravili so se brez njega in posneli prizor.

Pogovor

Kaj je akrofobija? Ali imamo sami podobne strahove? Katere? (Npr. strah pred določenimi živalmi – kačami, pajki, ptiči, dinozavri; pred majhnimi zaprtimi prostori; pred velikimi odprtimi prostori; temo; duhovi ipd.) Kako jih premagujemo?

Ali ste opazili planinske poti, po katerih hodi Kekec? Ali se zdi skrb odraslih v Kekčevih zgodbah upravičena?

Mladinski film Kekčeve ukane (1968) je zadnji iz Galetove trilogije o Kekcu. Nastal je v času, ko so otroke bolj od gorskih pastirčkov začeli zanimati mestni vrstniki (Sreča na vrvici je bila npr. posneta leta 1977 kot odziv na te interese). Kekec, ki ga je tokrat igral Zlatko Krasnič, se spet spopade z Bedancem – rešiti mora Brinclja in Rožleta, pri tem mu pomaga alpski modrec Vitranc. Glasbo je napisal Bojan Adamič, slišimo tudi priredbo Kekčeve pesmi z besedilom Milčinskega.

Dejavnost - petje

Osredotočimo se na pesmi iz vseh treh filmov, ki smo jih poslušali. Vzoredno poslušajmo Katalenino glasbo za predstavo (*Kekec*, CD). Kako delujejo pesmi iz 1951, 1963 in 1968 v primerjavi s Kataleninimi skladbami in priredbami? Naučimo se eno izmed pesmi! Otroke spodbudimo k izvorni interpretaciji.

Drugi mediji

Filmom so sledile animirane in stripovske inačice, slikanice, interaktivna gradiva, tudi dramatizacije za uprizorjanje.

DRAMSKA BESEDILA

- Josip Vandot, Janko Moder, *Kekec*. Mladinska igra v štirih dejanjih. Ljubljana: Prosvetni servis, 1960. (Uprizoritvi: SSG Trst 1970 in MGL 2004.)
- Milan Stante, *Kekec in Mojca*. Igra za mladino v petih dejanjih. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1961.
- Josip Vandot, Tone Partljič, *Dobra volja je najbolja*. Mladinska igra. Maribor: Slovensko narodno gledališče, 1974. (Uprizoritev: SNG Maribor, 1974.)
- Bina Štampe Žmavc, *Mojca Pokrajculja. Kekec*. Režijski knjigi. Ljubljana: Tuma, 2002.

PESNIŠKA ZBIRKA

- Niko Grafenauer, *Kekec užene Bedanca*. Ljubljana: Grafenauer, 2014.

SLIKANICE

- France Bevk, *Kekec gre na pot*. Ilustrirala Marička Koren. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.
- France Bevk, *Kekec in botra Pehta*. Ilustrirala Marička Koren. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970, 1982.
- France Bevk, *Kekec ozdravi Mojco*. Ilustrirala Marička Koren. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.
- France Bevk, *Kekec se vrne*. Ilustrirala Marička Koren. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.
- France Bevk, *Kekčeve zgodbe*. Ilustrirala Marička Koren. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1973.
- Andrej Rozman Roza, *Kekec in Bedanec*. Ilustriral Zvonko Čoh. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004, 2006, 2014, 2017, 2018.
- Andrej Rozman Roza, *Kekec in Pehta*. Ilustriral Zvonko Čoh. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000, 2014, 2015, 2018.
- Andrej Rozman Roza, *Kekec in Prisank*. Ilustriral Zvonko Čoh. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002, 2015, 2018.

ZGIBANKA

- *Kekec na hudi poti*. Ilustriral Matjaž Schmidt. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988.

SLIKOPISI

- Eva Grafenauer Korošec, *Kekec in Bedanec* (slikopis). Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2013.
- Niko Grafenauer, *Kekec in Pehta* (slikopis). Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2012.
- Niko Grafenauer, *Kekec in Pehta* (slikopis in naloge za opismenjevanje). Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2012, 2014, 2016.
- Niko Grafenauer, *Kekec in Prisank: slikopis in naloge za opismenjevanje*. Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2012, 2016.

SLIKOPISI IN POBARVANKE Z NALEPKAMI

- Eva Grafenauer Korošec, *Kekec in Bedanec* (slikopis in pobarvanka z nalepkami). Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2013.
- Eva Grafenauer Korošec, *Kekec in Pehta* (slikopis in pobarvanka z nalepkami). Ilustrirala Ajda Erznožnik. Ljubljana: Grafenauer, 2013.

EKSKURZIJA

- V Kranjski Gori lahko obiščemo rojstno hišo Josipa Vandota – na pročelju je nameščena spominska plošča, na kateri piše: »Vandotu v spomin: Kekec, Mojca, Kosobrin!« Stalna razstava o avtorju pa je na ogled v kleti Liznjekove hiše, restavrirane bogate gruntarske domačije iz 17. stoletja. Iz Kranjske Gore se lahko z Bedančevim avtobusom odpeljemo še v Kekčevo deželo ...

PLANINSKI VODNIK

- Če želimo slovenske hribe in gore raziskovati sami, si pomagamo z vodnikom *Kekčeva potepanja* Franja Brgleza (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011).

ZANIMIVOST

- Leta 1957 je beograjski časopis Borba začel izdajati stripovsko prilogo *Kekec* s podnaslovom *Zabavnik za mlade od 7. do 77. leta*. Prvi urednik, Novica Đukić, je nekoč povedal, da je bilo ime posledica politične intervencije, ki je ukinila prvotni predlog – zabavnik bi se moral prvotno imenovati *Lajka*. V nobenem primeru ni imel nič skupnega ne s psičko-vesoljko ne s slovenskim pastircem. Zabavnik je predstavljal predvsem francoske in belgijske stripe, stran od poskusov komercializacije, v najboljših letih pa dosegel naklado do 300.000 izvodov. Izhajal je do leta 1990.

DODATNO

- Zasledimo kar nekaj poskusov komercializacije Kekčevega lika in imena. Ob pametni promocijski strategiji bi lahko bil Kekec slovenska zaščitna literarna znamka, tako kot recimo Heidi v Švici ali Picko in Packo (Max in Moritz) v Nemčiji ...
- Knjige o Kekcu so bile bogato prevajane – v vse jezike nekdanje Jugoslavije, v albanščino, angleščino, romunščino, slovaščino idr.

Prvi filmski Kekec
Matija Barl (*Kekec* 1951)

Drugi Kekec
Velimir Gjurin (*Srečno, Kekec!* 1963)

Tretji Kekec
Zlatko Krasnič (*Kekčeve ukane* 1968)

ALPSKI SVET

Vandotove planinske pripovedke so umeščene v alpsko pokrajino Zgornjesavske doline, na severni rob Triglavskega narodnega parka.

Alpe so gorski sistem v osrednji Evropi, ki se razteza v 1.200 km dolgem loku med Genovskim zalivom v Italiji in reko Donavo pri Dunaju. So najvišje in najbolj gosto poseljeno gorovje Evrope, pokrivajo ozemlja Francije, Italije, Avstrije, Švice, Nemčije, Liechtensteina in Slovenije.

Alpe zavzemajo površino približno 300.000 km², na njihovem območju pa prebiva okoli 20 milijonov ljudi. Število prebivalcev se spreminja glede na letni čas, saj je za Alpe značilna sezonska in turistična poselitev v višjih predelih. Tu se nahajajo večje in bolj ravne površine, ki poleti služijo kot pašniki in pozimi kot smučišča. Gorovje leži na poti med osrednjo in južno Evropo, zaradi česar ima zgodovinski pomen zlasti kot tranzitna pot. Alpe so gospodarsko pomembne kot stičišče turizma, kmetijstva, gozdarstva, pridobivanja električne energije (hidroelektrarne) ter izkopavanja soli in železove rude.

Alpska Slovenija se deli na: Julijske Alpe, Zgornjesavsko dolino, Zahodne in Srednje Karavanke, Mežiško-Solčavske Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. Zaradi geografskih značilnosti tu prevladujejo govedoreja (mlečna in mesna), gozdarstvo in turizem (predvsem pohodništvo in športni turizem).

Zgornjesavska dolina je alpska dolina, po kateri teče reka Sava Dolinka. Po Gamsovi *pokrajinsko-ekološki členitvi Slovenije*¹ spada v Alpsko Slovenijo.

V dolini so naselja Moste, Potoki, Blejska Dobrava, Lipce, Koroška Bela, Slovenski Javornik, Javorniški Rovt, Podkočna, Kočna, Jesenice, Prihodi, Planina pod Golico, Plavški Rovt, Dovje, Mojstrana, Belca, Srednji Vrh, Gozd Martuljek, Kranjska Gora, Rateče in Podkoren. Dolina se prične pri razvodju v Ratečah (870 m) in konča pri Mostah (560 m). Je naravna geografska meja med Julijskimi Alpami in Karavankami. Nastala je na osnovi tektonskega preloma, ki poteka po sredi doline. Kasnejše geomorfološke oblike doline so v največji meri posledica delovanja rek in ledenikov. Z obeh pogorij se v dolino priključujejo številne druge manjše alpske doline.

Dejavnost - zemljevid

Uporabimo zemljevid Slovenije. S pomočjo legende pojasnimo, kaj pomenijo posamezne barve površin. Poiščimo alpske pokrajine in skušajmo poiskati kraje, po katerih hodijo otroci iz Vandotovih pripovedk: Kranjska Gora (nekoč Borovska vas) in Martuljek (nekoč Rute), krnica Za Akom, gore Škrlatica, Vitranc, Prisank ali Prisojnik, Vršič. Poskušajmo pojasniti pojem nadmorska višina in kraje med seboj postaviti v višinska razmerja – primerjajmo višinsko razliko med otroki, ki stojijo en na tleh (= nula, morje), drugi na stolu, tretji na mizi

...

¹ Ivan Gams: *Geografske značilnosti Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983.

Večina teh prečudovitih krajev predstavlja severni rob edinega slovenskega naravnega parka – Triglavskega narodnega parka: <https://www.tnp.si/sl/spoznajte/>.

MOJČINE RASTLINE

Mežikelj

Slepa Mojca toži, saj nikoli ne bo videla krasnih »mežikeljnov, o mežikeljnov«, ker je slepa. Mežiklji nastopajo tudi v prvi planinski pripovedki o Kekcu *Kekec na hudi poti*:

Nekoč se je Kekčeva sestra Jerica izgubila v gorah. Pod Škrlatico je našla kočo, v kateri je ležala bolna bleda gospa. Bila je vila Škrlatica, ki zboli vsakih sto let. Če ji takrat dobra duša ne prinese zdravila, lahko umre in velika nesreča bi doletela ljudi. Tako je vila prosila deklico, da ji prinese zdravilo – rdeči mežikelj, ki je ravno tedaj cvetel na pobočjih gore. Jerici je uspelo izpolniti nalogo, bolnica je povonjala cvetico in v trenutku ozdravela: spremenila se je v prečudovito gospo, oblečeno v škrlatna oblačila in z biserno krono na glavi. Jerici je vila Škrlatica podarila cvet rdečega mežiklja, pa še prečudovito rdečo obleko in zlato verižico.

Mežikelj je domače ime za jeglič, najverjetneje za lepi jeglič ali avrikelj (latinsko *Primula auricula*), tudi ključ sv. Petra, mešenikeljc, šmugeljček, trotovka, pogosto cvetico alpskega skalovja. Sodi me jegličevke (podobno kot nam bolj znana in dostopnejša pomladna trobentica), ima drobne rumene dišeče cvetove (ki jih Mojca tako rada vonja ...) in s hrustančnim robom obrobljene moknato poprhanе liste. Lepi jeglič je zavarovana vrsta, zato ga v resnici ne smemo nabirati.

Gorski nagelj

Ko Pehta ugrabi Mojco in jo vodi proti svoji koči, Mojca zavonja gorske naglje. Cvetje, ki bi lahko ustrezalo opisu – predvsem močnega, opojnega vonja, ki ga Mojca zazna – so divji nageljčki. Zares se jim reče klinčki (latinsko *Dianthus*, kar je zložanka iz zveze v pomenu božji cvet), skozi čas pa jih je človek vzgojil v številne domače/vrtne vrste nagljev, ki krasijo domove. Odporni so in imajo radi sončne lege, hvaležne rastline z bogato simbolno vrednostjo – nagelj v gumbnici, gorenjski nagelj kot ornament idr. (Tudi vaščani v predstavi Kekec nosijo rdeče naglje v gumbnici in za klobukom.)

Zgolj nekaj divjih vrst, na katere lahko naletimo v Sloveniji: sternbergov (*Dianthus sternbergii*), montpellierski (*Dianthus hyssopifolius*), tržaški (*Dianthus tergestinus*), brkati (*Dianthus barbatus*) in divji klinček (*Dianthus sylvestris*). Pri nas so zavarovane vse vrste klinčkov razen brkatega, ki

je najbolj pogost. Sternbergov klinček je bil na Štajerskem zavarovan že leta 1915, ostale vrste pa v celotni Sloveniji od leta 2004. Kljub temu da so nekatere vrste dovolj pogoste, bi namreč zaradi privlačnosti (ali zdravilnih lastnosti) lahko postale ogrožene ali bi celo izginile iz narave. To pa bi bila velika škoda.

Dejavnost - zavarovane vrste

Kaj pomeni, da je neka živalska ali rastlinska vrsta zavarovana?

Poglejmo sezname:

Živali [https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_](https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_%C5%BEivalskih_vrst_v_Sloveniji)

[zavarovanih_%C5%BEivalskih_vrst_v_Sloveniji](https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_%C5%BEivalskih_vrst_v_Sloveniji)

Rastline https://sl.wikipedia.org/wiki/Seznam_zavarovanih_domorodnih_rastlinskih_vrst_v_Sloveniji

Gozdna jagoda

Pehta Mojca premami s sladkimi gozdnimi jagodami – ko deklica odkrije prevaro, je že prepozno. Ali so gozdne jagode zares tako mamljive? Gozdna jagoda (latinsko *Fragaria vesca*) je rastlina z užitnimi plodovi, ki je pogosta v gozdovih Evrope in Severne Amerike. Listi so sestavljeni iz treh nazobčanih lističev, pritrjenih na pecelj, ki izrašča neposredno iz tal. Cvetovi s petimi belimi venčnimi listi se nahajajo na vrhu od 3 do 15 cm visokega dlakastega stebelca v skupinah od pet do enajst. V Sloveniji gozdna jagoda cveti od aprila do junija. Iz oplojenih cvetov se razvijejo okusni rdeče obarvani plodovi, na katerih so drobna semena, s pomočjo katerih se gozdne jagode tudi razmnožujejo. Poleg tega se razmnožujejo tudi s pomočjo pritlik, poganjkov, ki se ukoreninijo in se razvijejo v samostojno rastlino. Plodovi gozdne jagode so bili v prehrani človeka pomembni že v kameni dobi. Vsebujejo veliko vitamina C, pa tudi vitamine A, B1 in B2 ter magnezij, železo, kalij, kalcij in fosfor. V ljudskem zdravilstvu se uporabljajo listi in korenine divje jagode. Čaj iz prevrelih posušenih listov in korenin se grgra pri vnetjih ustne votline in grla, pomaga pa tudi pri želodčnih in črevesnih motnjah ter za zaustavljanje driske. Poleg tega čaj pomaga pri čiščenju krvi in za pomiritev, blaži oslovski kašelj in astmo ter odpravlja vodo iz oteklih nog.

Dejavnost - zdravilne rastline

Kaj pomeni, da je rastlina zdravilna? Katere zdravilne rastline še poznamo? Kako se pripravljajo čaji, tinkture, sirupi, pomade? Kdaj jih uporabljamo?

V hladnih mesecih pripravimo »hudi čaj« proti prehladu:

Potrebujemo liter vode, 3 žlice olupljenega in nastrganega svežega ingverja (pripravimo vnaprej, a eno ingverjevo korenino pustimo celo, da jo pokažemo otrokom), 4 žlice medu in 30 ml limoninega soka.

V kozico vlijemo vodo in jo zavremo. V vrelo vodo dodamo nastrgan ingver, kozico pokrijemo in na zmernem ognju kuhamo 10 minut.

Čaj odstavimo in nekaj minut počakamo, da se nekoliko ohladi. Ohlajenemu čaju dodamo med in mešamo toliko časa, da se med stopi. Nato dodamo limonin sok in postrežemo v skodelicah.

Preberimo

Polonca Kovač; Ančka Gošnik Godec (ilustr.), *Zelišča male čarovnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2009.

KEKČEVE ŽIVALI

Kekec pase kozo Kezo (ko ta umre, mora od doma služiti), pri Koroščevih imajo krave in ovce, Mojca poje lepše kot škrjanček, Pehta Kekca ulovi in straži s pomočjo volka, Kekec v eni izmed zgodb Bedanca prestraši s sovo. Še več ptičkov, divjih koz in domačih mucic (ena bela pri vili Škrlatici dela družbo Jerici, ki jo nato sme vzeti s seboj domov) nastopa v Vandotovih zgodbah, a poglejmo tiste bolj pogoste. Katere med njimi so divje in katere domače živali?

Koza

Domača koza (latinsko *Capra aegagrus hircus*) je udomačena podvrsta divje koze (kamor sodijo tudi gorske koze, recimo različne vrste kozorogov iz jugozahodne Azije in Evrope). Koza spada v družino votlorogov in je tesno povezana z ovco, saj obe spadata v poddružino koze (*caprinae*). Ovce in koze lahko imenujemo s skupnim imenom drobnica. Koza nam daje mleko, iz mleka pa lahko pridobivamo sir, jogurt, smetano in še kaj.

- Zaradi katere lastnosti (čeprav ni primerno) kdaj koga ozmerjamo s kozo?

Ovca

Domača ovca (latinsko *Ovis aries*), najpogostejša vrsta rodu ovca (*Ovis*), je volnat prežvekovalec s štirimi okončinami, ki se je verjetno razvil iz divjega muflona v osrednji in jugozahodni Aziji. Gospodarsko je vrsta pomembna zaradi pridelave volne, mleka in mesa. Ovce in koze imenujemo s skupnim imenom drobnica.

- Kaj pomeni izraz črna ovca? Kaj pa to, da se kdo vede kot ovca?

Krava

Domače govedo (*Bos taurus*), ki ga pogovorno imenujemo krave, so udomačeni kopitarji. Po svetu je najbolj razširjen rod Bos. Ljudje jih gojimo za meso (imenovano govedina in teletina), mleko in mlečne izdelke ter usnje. So pridne vprežne živali, vlečejo vozove, pluge ipd. V nekaterih

državah, npr. v Indiji, so krave svete in čaščene živali. Koristen proizvod goveda je tudi kravjak, ki se lahko uporabi za gnojenje ali izdelavo goriva. Majhne pasme, npr. miniaturne zebu je, imajo ljudje za hišne ljubljence. Poimenovanja: kráva je odrasla samica goveda, samec je bík, skopljen pa vól. Mladiču pravimo tele – teliček je moškega spola in telička ženskega. V predstavi *Kekec* nastopijo Kravice – imajo predimenzionirane glave, ki služijo kot maske, in človeška telesa v stiliziranih folklornih kostumih. Delujejo komično, lahko pa tudi strašljivo, točno tako, kot bi tudi v realnosti delovale predvsem na od podeželskega življenja odtujene otroke. Nič veliko drugače pa v preteklosti tudi na mlade pastirje – večinoma negotove in sebi prepuščene otroke iz revnih družin, ki so hodili služiti k premožnejšim kmetom.

Dejavnost - mitologija

Poznate starogrško mitološko pošast s človeškim telesom in bikovo glavo? Imenuje se Minotaver.

Zgodba, pregroba za mlajše otroke, gre tako: Kralj Minos se je nekoč pripravljaj na žrtvovanje bika bogu morja Pozejdonu. Prosil je Pozejdona, da mu pošlje bika, ki ga bo lahko žrtvoval. Iz morja je res prišel čudovit bel bik, ki je bil Minosu tako všeč, da se je odločil, da ga obdrži in žrtvuje drugega bika iz svoje črede. To je Pozejdona razjezilo in Minosu se je maščeval – povzročil je, da se je njegova žena zaljubila v bika in rodila otroka, ki je bil pol človek in pol bik. Minos je želel prikriti sramoto, za nasvet je poprosil preročišče v Delfih. Najboljšemu med graditelji, Dedalu, je naročil na Kreti zgraditi ogromen blodnjak, ki ga je poimenoval Labirint, vanj pa so zaprli mesojedega Minotavra z bikovsko glavo na orjaškem človeškem telesu, ki so mu iz nozdrvi švigali plameni in mu je strupena sapa prihajala iz gobca. Hranili so ga z mladeniči in mladenkami. Ubil ga je Tezej s pomočjo Ariadne – nekaj z močjo, še več z ukano. Ampak to je že naslednja zgodba ... Poiščite jo, preberite, povežite. Mitologija je mreža prepletenih zgodb, kjer ena v drugo tone in iz nje raste nova.

Volk

Eden najprivlačnejših solističnih likov v predstavi *Kekec* je Volk: plesalec nosi kostum, ki spominja na živalsko kožo, v njem se spretno, gibko in premišljeno giba, da spominja na mestoma divjo, mestoma udomačeno žival, ki se človeku podobno odziva na dogajanje v prizorih: vdano zaupa Pehti, preži na Kekca, čuva in straži ga, pusti se podkupovati, opije se in pleše karibski limbo, postavi se na Kekčevo stran, z njim odide v vas v dolini. V pol ure opravi 15-tisočletno pot udomačevanja od divje do domače živali, skozi plesni gib duhovito antropomorfno zasnovane.

Volk, tudi sivi volk (v zgodbi: velika siva zver z iskrečimi očmi in dolgimi ostrimi zobmi) ali navadni volk (*Canis lupus*), je največji predstavnik družine psov, razširjen po divjinah Evrope, Azije in Severne Amerike. Zaradi lova

je marsikje že izginil. Združuje se v krdela in zaradi skupinskega lova se loteva tudi večjih živali. Zraste do 140 cm. Telo volka je prekrito z gosto zimsko dlako, ki ga varuje pred podhladitvijo. Volk ima dolge noge in velike šape s krempljastimi prsti. Samica volka povrže od 4 do 7 mladičev, ki ne vidijo, vendar imajo v čeljustih že male ostre zobke. Mladiči že hitro začnejo sodelovati pri lovu. Volčji gobec je koničast, oči poševne, uhlji pa so razmeroma veliki in pokončni. Vrat in prsni koš sta zelo močna. Rep je krajši od polovice trupa z glavo, povešen. Kožuh je rumeno rjav s sivim nadihom; v zimski dlaki so sivi toni bolj izraženi. Za razliko od psa ima na podlakti 10 cm dolgo in 2 cm široko črno progo. Odrasel volk ima do 42 zob. V pripovedki živi volk kot pes z divjo žensko – kot par delujeta bajeslovno, pravljično in nerealno. A v pripovedkah je vse mogoče!

Dejavnost - literarni volkovi

Jacob in Wilhelm Grimm, Keiko Kaichi (ilustr.), *Volk in sedem kozličkov*. Ljubljana: Kres, 2014.

Jacob in Wilhelm Grimm, Marlenka Stupica (ilustr.), *Rdeča kapica*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Jan de Kinder, *Se v gozdu bojiš, Veliki volk?* Ljubljana: Sodobnost International, 2018.

Svetlana Makarovič, Kaja Kosmač (ilustr.), *Rdeče jabolko*. Ljubljana: Center za slovensko književnost, 2008.

Mario Ramos, *Jaz sem najmočnejši*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015.

Catherine Storr, Marjorie Ann Watts, *Lili in neumni volk*. Ljubljana: Sodobnost International, 2014.

Pes

Domači pès (*Canis lupus familiaris*) je štirinožni sesalec iz družine psov, podvrsta volka, ki so jo udomačili pred skoraj 15.000 leti in je bil prva udomačena žival. Od takrat so se psi razširili po vsem svetu in spremljajo ljudi kot delovne živali, čuvaji, lovski pomočniki ali hišni ljubljenci. Mnogi starejši avtorji so bili na podlagi raznolikosti današnjih pasjih pasem mnenja, da je pes nastal s križanjem več sorodnih vrst iz družine psov. Med njimi sta bila tudi začetnik teorije evolucije Charles Darwin in avstrijski etolog Konrad Lorenz, ki je sklepal, da sta prednika domačega psa volk in šakal. Danes uveljavljeno mnenje, ki ga podpirajo rezultati genetskih analiz, je, da se je domači pes razvil iz majhne skupine volkov, udomačenih pred okoli 15.000 leti. Ni natančno znano, kako je potekala udomačitev psa. Mogoče pa je, da so psi naredili prvi korak – sledili so pametnejši vrsti v upanju, da bodo dobili kak ostanek plena.

Zanimivost: V filmski interpretaciji je Pehtinega volka nadomestil nemški ovčar po imenu Volk – nič kaj strašen, niti približno tako divji kot Pehtin volk v izvorni pripovedi. Nemški ovčar velja za eno najbolj vsestranskih delovnih pasem. Po vsem svetu ga uporabljajo kot čuvaja in lavinskega psa, odlično se obnese tudi kot policijski in vojaški pes, kot vodnik za slepe ali

kot pastirski pomočnik. Poleg tega sodi med najbolj priljubljene človekove spremljevalce – svojemu gospodarju je neskončno zvest in vdan.

Dejavnost - pes in volk

Ameriški pisatelj Jack London je leta 1907 napisal pustolovski roman *Beli očnjak* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1957; Biblos, 2016), ki govori o pol psu, pol volku v obdobju zlate mrzlice na Aljaski. Kraji in časi so divji, nasilni in neprijazni, sploh za bitje, ki nikamor ne spada – volkovi ga izločijo, psi ga ne sprejmejo, ljudje ga zaničujejo in zlorablajo. Njegova divja in besneča narava mu zagotavlja preživetje, v nenehnem soočanju z nasiljem in sovraštvom ostaja oddaljen, nezaupljiv in samotarski. Srečanje s prijaznim človekom je ključno: ali je po letih sovražnosti zmožen sprejeti naklonjenost, prijaznost in dobroto? Se bo prepustil človeku in se mu pustil udomačiti? Po romanu je Randal Kleiser leta 1991 režiral istoimenski film z vrhunsko zasedbo, med drugim igrajo Klaus Maria Brandauer, Ethan Hawke, Seymour Cassel, Susan Hogan, James Remar, Bill Moseley in aljaški malamut Jed.

Sova

Sova v pripovedki *Kekec na volčji sledi* ne nastopa, tudi v predstavi je ni. Omenjamo jo kot ključno žival v zadnjem delu Vandotove trilogije, ki za zmeraj odžene divjega moža Bedanca – ta se sov na smrt boji. Sove sodijo v red ptic. Povsem so prilagojene nočnemu lovu – imajo velike oči za gledanje v mraku in trdi temi; na mrežnici imajo veliko več na svetlobo občutljivih celic kot dnevne ptice. Oči imajo nameščene na prednjem delu glave, kar jim sicer oži vidno polje, a lahko natančno določijo razdaljo do predmeta v naravi in plena. Oči so nepremične, kar nadomesti velika okretnost vratu – glavo lahko obrnejo za 270 stopinj. Tudi sluh imajo odlično razvit, zvok lahko usmerjajo proti ušesom in dodatno določajo lokacijo plena, tudi če ga ne vidijo. Sove skoraj povsem neslišno letijo. Imajo tudi ostre, upognjene kljune za trganje mesa in ostre kremplje za napad, z njimi zgrabijo plen. Živijo v gozdovih in gorah. Predvsem jedo miši in voluharje. Samec sove se imenuje skovir, čeprav vlada prepričanje, da je čuk (npr. v pesmi Svetlane Makarovič *Čuk se je oženil*). V resnici je čuk vrsta manjše sove, skovir pa je sovji samec.

Dejavnost - simbol sove

Sova se oglašča s skovikanjem – vraževerni ljudje so ta zvok razlagali kot napoved smrti. (Bedanec!) Poleg tega jo ljudske vraže povezujejo s hudičem, peklom in vsem zlobnim, saj oživi šele v temi. Spet drugi narodi pravijo, da napoveduje rojstvo. Star ljudski pregovor se glasi:

Kadar sova čovika, se nekdo narodi, kadar joče, je smrt blizu,

kadar vriska, bo ženitnina.

Knjiga: Spomnimo se na Sovico Oko Svetlane Makarovič (Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004). Kaj je njen problem? Kako se razreši? Sova je tudi simbol modrosti. Kakšen je logotip Mariborske knjižnice? Poiščimo ga.

Sova je prinašalka sporočil. Snežno sovo, ki izhaja iz tega pomena, vsi poznamo. Ime ji je Hedwig po srednjeveški zaščitnici zapuščenih otrok in sirot; ima sposobnost poiskati naslovnika katerekoli pošte, kadarkoli in kjerkoli, in mu pošto predati. Inteligentna je in ima izrazit (pošten!) značaj. V kateri fantazijski seriji jo najdemo? Komu pripada? Kakšen je njun odnos?

Škrjanček

Za Mojco v obeh pripovedkah, v katerih nastopa, pravijo, da poje kot škrjanček. V prvem filmu o Kekcu škrjanca tudi posnamejo – pod nebom se spreletava med Mojčinim petjem.

Škrjanci (*Alaudidae*) so družina ptičev pevcev, razširjena po Evraziji, Afriki in Avstraliji, vrsta *Eremophila alpestris* pa je uspešno poselila večji del Severne Amerike. Živijo v raznolikih okoljih, večina vrst pa ima raje suha območja. V splošnem so majhni do srednje veliki ptiči rjavkaste barve, dolgi med 12 in 24 cm – prav neizraziti, dokler se ne oglasijo. **Znani pa so po privlačnem petju v višavah**, kar pogosto navdihuje umetniška dela. Pri nas je najpogostejši poljski škrjanec (*Alauda arvensis*),

Dejavnost - pregovori

Poskusimo razložiti pomene stalnih besednih zvez.

Peti kot škrjanček.

Boljši škrjanec v rokah kot orel v planini.

Kolikor pred svečnico škrjanec žvrgoli, toliko po svečnici slišati ga ni (ali: toliko po svečnici molči).

BAJESLOVNA BITJA - DIVJE ŽENE

Josip Vandot v svojih planinskih pripovedkah, ne samo v Kekčevi trilogiji, prikazuje planinski svet skozi pravljичno perspektivo. Ne pozabimo njegovega zapisa, kjer pove tudi (spet):

»Predzgodovinsko človeštvo je imelo še popolnoma otroško fantazijo. Tem ljudem je bil svet in življenje v njem ena sama uganka, velika pravljica, narava pa polna bajnih bitij, poleg dobrih bogov in zlih besov. Ti vsi žive svoje posebno življenje in snujejo iz večnosti v večnost. Fantazija naših davnih prednikov je bila popolnoma enaka fantaziji naših današnjih otrok. Česar niso dojeli z razumom, so odeli v

pravljico kopreno.«

Njegov literarni svet je poln bajeslovnih bitij, ki živijo vzporedno in tudi prepleteno z ljudmi, jim pomagajo, jih plašijo ali kaznujejo – kar je po njihovi presoji v določenem trenutku primerno. Divji možje in žene, vile, modrijani, divje živali, čudežni predmeti se pojavljajo takisto kot preprosti ljudje, ki vanje verjamejo, jih spoštujejo in se jih bojijo. Imajo vlogo usode.

V predstavi *Kekec* je aktivni dejavnik dogajanja divja žena Pehta. V predstavi je oblečena v široko rožasto krilo, ozek telovnik z belo spodnjo majico, z velikim slamnikom na glavi in s skuštranimi lasmi. Vitka je in visoka, temačna in grenka, tudi ko se smeji, s svojo pojavo in gibanjem zbuja spoštovanje in nikoli ne zaupa človeku. Živi v naravi in z njo – je naravno bitje. Zato naravo razume, jo uporablja: zeliščarica je, napraviti zna recimo zdravilo proti slepoti. Ne vidimo je v podobi aristokratske gospe, kot jo spoznamo v Vandotovi zgodbi, a z držo zbuja prav tak vtis. Z njo ni šale in treba je mnogo poguma in pameti, da se jo premaga. Kekcu uspe.

Pehta, tudi Pehta baba, Pehta krulja, Pehtrna (nemško Perchta) je ženski demon v južno nemškem, avstrijskem in slovenskem alpskem svetu. Pehta je veljala ponekod za dobro, drugod za hudobno. Predstavljali so jo tudi kot voditeljico umrlih otrok. Oblast ima v zimskih mesecih, predvsem med božičem in svetimi tremi kralji, ko vodi svojo tolpo (duše umrlih). Skrbi za dostojnost, zmernost in prejo ter je nevarna lenim in umazanim deklinam. V alpskih deželah nastopa tudi kot maska ali skupina mask. Sorodne so ji Torka, Kvatrna baba in Lucija.

V cerkvenem koledarju so na leto štirje kvatrni tedni, takrat je zapovedan post. Prvi kvatrni teden je takoj po pustu, drugi je ob binškoštih, tretji v septembru in četrti pred božičem. Kvatrni večeri in noči so bili od nekdaj polni skrivnosti, saj so imela takrat vsa zla bitja največjo moč – od vragov, čarovnic, vedomcev, štrig do pehte babe.

5. januar se je imenoval včasih tudi Pernahte. To je bila stara poganska baba, ki so jo poznali v gornjesavskih vaseh. Vaški fantje so se našemili v Pehtra, hodili po vasi in strašili otroke, da jih bo Pehtra baba ujela in z leskovo šibo »po rit natreskova«. Leska je veljala med ljudmi poleg lipe, breze, hrasta, vrbe in jablane za drevesa, v katerih se nahaja dobri lesni duh. Ta je zaščitnik človekove sreče. Ljudje so dobrega lesnega duha vedno lahko poklicali na pomoč s tem, da so potrkali na les, ga tako prebudili in ga zaprosili za ohranitev zdravja ali kako drugo vrednoto.

Pehtra baba že od nekdaj kuha babje pšeno – drobne ledene kroglice. Bitje, ki izvira še iz indoevropske bajeslovne dediščine in jo poznajo pod različnimi imeni vsi narodi Evrope, ima pri nas več imen: Pehta, Pehtra, Torka, Kvatrna baba, Kvatrnica, Zlata baba. Predstavlja starko Zimo in je prava podoba zime – dobra in hudobna. Dobra je, ker s snegom prekrije polja, da lahko počivajo. Huda pa je zaradi mraza, lakote in teme. Pehtra

baba je strašila z burklami, na njih pa je imela privezano klobaso. Grozila je, da bo v velikem košu, ki ga je nosila na rami, odnašala otroke, v resnici pa je iz tega koša otrokom delila orehe in repo. Pehtra še dandanes v gorskih votlinah kuha babje pšeno – ledena zrnca – in jih v mrzlih zimskih dneh trosi po gorah in dolinah.

V Rožaku se prikazuje pod imenom Kvatrna baba. Pazi posebno, da se delo ob kvartah pravočasno ustavi. Posebno je pa treba častiti kvatrni petek, in sicer s tem, da se z delom prej neha nego po navadi. Med kvatrnimi dnevi pa ima zimski kvatrni teden radi bližine božičnih praznikov posebno prednost.

V Bistrici, nedaleč od Št. Jakoba, je hotela nekoč kmetica na kvatrni petek pozimi spariti večjo množico štren in jih oprati. Niti pomislila ni na svetost tega dne. »Pa če treba do polnoči delati, danes mora biti gotovo!« Tedaj pa pride neka ženska v hišo in se ji ponudi za pomoč. Komaj se lotita dela, je šlo dvakrat tako hitro izpod rok. Nato je tujka zahtevala žehhtar, da bi v njem enkrat poparila povosmo. Ker pa kmetica ni imela nobenega, je odhitela k sosedi, da bi jo poprosila za posodo. Pove ji, kakega gosta ima v hiši, soseda pa jo spomni: »Kaj ne veš, da je nocoj kvatrni petek pred božičem?« Posvari jo, naj se varuje pred ženo, ki gotovo ni nihče drug kot Kvatrnica, in nazadnje premore, da se kmetica ni vrnila domov, temveč je ostala pri njej. Šlo je proti polnoči, ko nekdo potrka na okno – bila je Kvatrnica, ki zakliče: »Zahvali Boga, da se nisi vrnila domov. Si pozabila, da so nocoj zimske kvarte? Da si prišla domov, obarila bi povosmo, pa še tebe povrh.«

Dejavnost - miti in legende

Več mitov in legend iz Kekčevih krajev

<https://www.tnp.si/sl/spoznajte/kultura/miti-in-legende/>

Mariborska Pehta z Volkom. Foto: Tiberiu Marta.

DELO IN IGRA²

Vandotovi otroci v glavnem delajo. Mojca ne dela, ko je slepa. Tinka ne dela, ker je še premajhna. Jerica doma pomaga po hiši in na vrtu, tudi na polju. Kekec pase kozo, nato gre služiti h Koroščevim. Rožle pase krave na planini. A najdejo tudi čas za igro – v glavnem pojejo, Kekec igra na piščal, kasneje na citre, Mojca spleta rožne venčke, Tinka se igra z muco.

V predstavi se motiv otroškega dela pojavi neposredno takrat, ko mora Kekec (za kazen) pri Pehti čistiti in streči pri mizi, ter posredno preko motiva krav, ki jih sicer pase Rožle.

Motiv dela otrok je neposredno povezan z razumevanjem otroštva v tistem času: revni kmečki otroci so se neposredno vključevali v družinsko ekonomijo, šolali se niso, učili so se ob delu, od odraslih in drug od drugega.

Čas dela

Kmečki otroci so že od malega pomagali pri delu in se vključevali v kmečka opravila, kar moramo razumeti v kontekstu skupnosti, ki je bila nagnjena k preživetvenemu vzorcu in kjer je delo veljalo za najvišjo vrednoto. Ne le da je bila »otroška pomoč dobrodošla v gospodarstvu«, na tak način so otroke tudi »zgodaj učili sprejeti odgovornosti in razdelitev vlog v skupnosti« ter »preganjali brezdelje«. Tudi igra in šolske obveznosti so bile navadno podrejene delovnim. To obdobje se kaže kot »neke vrste ločnica med prvim, brezskrbnim otroštvom pod nadzorom starejših bratcev, sestra in drugih sorodnikov, in začetkom drugega dela otroštva, ko so otroci začeli dejavno sodelovati v organizaciji kmečkega gospodarstva in se tako spoznavati s svojimi vlogami v skupnosti in družbi«.

Med tretjim in četrtem letom so otroci navadno prevzeli resnejše delovne dolžnosti: prinašali so vodo, drva, pasli živino, snažili v hiši. Številni iz revnejših slojev ali pa kjer je bilo otrok preveč, so si pri sedmih, osmih letih začeli sami služiti kruh: odhajali so v bližnje in daljne vasi za pastirje, pastirice ali pestrne. Otroci, navadno deklice, so med petim in devetim letom že pazili na mlajše bratce in sestrice. Dela sta delila oče in mati ter so bila navadno ločena po spolu otrok, z odraščanjem pa so otrokom nalagali tudi vedno bolj odgovorna dela. Z vpeljevanjem v delo se je brezskrbno otroštvo končalo nekje okrog desetega leta.

Čeprav so tudi delavski otroci poznali določene delovne obveznosti, pa so bile te v primerjavi z dolžnostmi kmečkih otrok minimalne in so imeli veliko prostega časa. Med najvišjimi socialnimi sloji je bilo fizično delo izrazito zaničevano. V kontekstu sposobnosti in odgovornosti otrok antropološke raziskave kažejo, da se starost, ko se otrokom pripisujejo določene sposobnosti, spreminja tako skozi čas kot skozi družbeno-

---

2 Barbara Turk Niskač, Teja Močnik. *Čas iger in čas dela*. Podobe otroštva, kot jih je za preteklo stoletje izrisala slovenska etnologija. Zgodovina otroštva / History of Childhood. Zbirka Zgodovinskega časopisa 45. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2012.

kulturna okolja. Slednje se pogosto navezuje na vprašanje vloge otrok v družinski ekonomiji. Šele ko je otrok izgubil svojo vlogo v produkciji za preživetje družine, je postal cenjen predvsem iz čustvenih razlogov ter se iz proizvajalca dobrin spremenil v potrošnika.

Čas iger

Etnološka dela dokumentirajo številne raznovrstne otroške igre (besedne igre, različne rabe telesa, skupinske igre z gibanjem v prostoru – npr. trden most, fantazijske igre, miselne igre, igre z vlogami ter igre z odvzemanjem in privzemanjem, ki jih spremlja petje). V domačem okolju so bile pogoste igre, ki so posnemale svet odraslih. Med priljubljene igre so sodili tudi smučanje, sankanje, drsanje, kopanje, ravbarji in žandarji, frnikolanje, gnilo jajce, skrivanje ter igranje z domačimi živalmi. Deklice so rade nabirale rože in spletale venčke. Tako delavski kot kmečki otroci so se igrali večinoma na prostem, bodisi na domačih dvoriščih bodisi v bližnjih gozdovih.

Čas za igro so imeli kmečki otroci predvsem ob praznikih, sobotah popoldne in nedeljah. Našli so ga tudi na poti med šolo in domom, med delovnimi opravili ali pa, ko staršev ni bilo doma. Igrali so se predvsem z doma narejenimi igračami. Med kupljenimi igračami zasledimo predvsem punčke, konjičke na kolesih in vozičke, sicer pa so največ pripomočkov za igranje in igral otroci »našli v svojem neposrednem okolju, v naravi«. Do preobrata in mnenja, da je otroku igra potrebna, igrača pa nuja, je prišlo v prvi polovici 20. stoletja. Pa vendar se je ločnica med igro in delom pogosto rahljala.

Delo kot učenje

Poleg sredstva za preživetje in vrednostnih aplikacij je delo pomenilo polje, na katerem so se najbolj očitno oblikovale spolne vloge. Skozi učenje in usvajanje specifičnih znanj, kot so čiščenje hiše, paša in podobno, so otroci postajali ženske in moški. Zahtevnejše delo, ki so ga naložili otrokom, je bilo v preteklosti pogosto tista ločnica, ki je zaznamovala prehod iz enega obdobja odraščanja v drugega, prehod iz časa iger v čas dela. Sicer pa sta bila delo in igra pogosto prepletana. Striktno ločevanje med delom in igro je bolj posledica kulturnih opredelitev, s katerimi odrasli pojmujejo delo, medtem ko otroci teh ločnic ne občutijo tako ostro. Čeprav s primesmi igranja, pa delo le ni dopuščalo toliko improvizacije kot igra sama in prav v tem se neposredno zrcali tudi ustvarjalnost otrok, utemeljena na učenju in privzemanju kulturnih prvin. Učenje ni bilo le pasivno opazovanje, pač pa tudi kreativen proces, v katerega so bili otroci aktivno vključeni.

Dejavnost - otroci in delo

Več slovenskih pisateljev je opisovalo revno življenje, ki je otroke postavlja v položaj prezgodaj odraslih delavcev. Droben izbor za različne starosti:

- 9+** France Bevk, *Grivarjevi otroci, Pastirci, Pestrna*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.
 Fran Milčinski, *Ptički brez gnezda*. Ljubljana: Prešernova družba, 1975.
 Ivan Cankar, *Bobí*. Ljubljana: Ljubljanski zvon, 1909.
 Prežihov Voranc, *Solzice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1960.
- 12+** Pavle Zidar, *Kukavičji Mihec*. Ljubljana: Partizanska knjiga, 1975.
 Prežihov Voranc, *Samorastniki: koroške povesti*. Ljubljana: Naša založba, 1940.
- 14+** Miško Kranjec, *Mladost v močvirju*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1962.
 Miško Kranjec, *Strici so mi povedali*. Murska Sobota: Pomurska založba, 1974.
 Prežihov Voranc, *Boj na Požiralniku in drugi spisi*. Gorica: Goriziana, 1937.
 Ivan Cankar, *Na klancu*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949.
 Ivan Tavčar, *Visoška kronika*, Ljubljana: Delo: INTELEGO: Študentska založba, 2006.

SLEPOTA

Mojca je slepa od rojstva – ne vemo, kaj je povzročilo njeno slepoto. Pomembno je, da na koncu čudežno ozdravi, potem ko Kekec Pehti izmakne zdravilo proti slepoti. To je tipičen pravljичni element v zgodbi, v predstavi zelo živo uporabljen tudi kot sredstvo fizične interakcije, preboja četrte stene in Kekčevega vztrajnega iskanja navidezne stekleničke med mladimi gledalci v dvorani.

Slepôta (strokovno tudi ablepsija; latinsko *caecitas*) je prirojeno ali pridobljeno stanje nezadostne vidne zaznave zaradi fizioloških ali nevroloških dejavnikov. Za opis izgube vida in opredelitev slepote se uporabljajo različne lestvice. Izraz *slepota* se pogosto uporablja za opis hude prizadetosti vida z ostankom vida. *Popolna slepota* pomeni popolno odsotnost zaznave oblike in vidne svetlobe. V svetu je vodilni vzrok slepote siva mrena. Pomemben napovednik za pojav slabovidnosti ali slepote je starost. Najpogostejši vzroki za motnje vida, vključno s slepoto, so starostna daljnovidnost (prezbiopija), siva mrena (katarakta), starostna degeneracija rumene pege, primarni glavkom odprtega zakotja in diabetična retinopatija. Slepoto lahko povzročijo tudi poškodbe oči (npr. opekline), prekinitvev prekrvljenosti očesa, zapleti pri operacijah na očeh, zapleti ob prezgodnjem rojstvu (retinopatija nedonošenčkov), optični nevritis, možganska kap, nekatere vrste tumorjev, pigmentozni retinitis idr. Po svetu živi 39 milijonov ljudi s slepoto in 246 milijonov ljudi z motnjami

vida. Okoli 82 % slepih ljudi je starejših od 50 let.

Dejavnost - brajeva pisava ali brajica³

Louis Braille (po katerem je pisava poimenovana) je leta 1821 izumil posebno pisavo, ki omogoča branje in pisanje s prsti, brez uporabe vida. Vsaka brajeva celica sestoji iz kombinacij šestih pik, razporejenih v liku pravokotnika – vodoravno dve, navpično tri. S to kombinacijo je mogoče narediti 64 znakov (tudi ločil, oznak za veliko in malo začetnico idr.). Vsaka kombinacija ima svoje ime in predstavlja določeno črko/številko, odvisno od položaja polnih in praznih pik. S pomočjo priloženih navodil poskusimo v brajici zapisati svoje ime: <http://brajica.splet.arnes.si/files/2015/09/Brajica-2.0.4.pdf>

BALET

Beseda balet izvira iz renesančne Italije. »Mali plesi« so bile razkošne predstave, ki so jih prirejali na dvoru. Izvajali so jih dvorjani, sestavljene pa so bile iz recitacij, glasbe in plesa. Plesali so s koraki takratnih družabnih plesov. Baleti so postali priljubljeni na vseh evropskih dvorih, zlasti pa v Franciji, kjer so pod vodstvom Balthasarja de Beaujoyeuxa oktobra leta 1581 uprizorili svečano plesno dramo *Ballet comique de la reine*, ki jo zgodovina baleta šteje za prvo baletno predstavo. Plesali so na sredini velike dvorane, gledalci so gledali plesalce zviška, zato so se koreografi osredotočali na figure – na gibanje v prostoru in na tloris gibanja.

Matematika in geometrija sta postali bistveni del francoskega baleta tiste dobe, plesalo se je v vrstah, krogih, kvadratih ... V zgodbah pa je bilo vse polno junakov in mitoloških bitij iz davnih časov.

Dvorni balet je doživel vrh razcveta v obdobju baroka, v času vladavine kralja Ludvika XIV., ki je bil tudi sam navdušen plesalec (pri petnajstih letih je plesal kot Sonce v *Baletu noči*, kar mu je prineslo vzdevek Sončni kralj). Plesali so še vedno plemiči, njihove sposobnosti in kostumi pa niso dovoljevali ne visokih skokov ne hitrih obratov. S plesom niso izražali čustev ali vsebine, za to so poskrbeli kostumi in besedilo. Plesno telo je bilo ljubeč, a omejen inštrument za prikazovanje osebne gracilnosti in družbene pomembnosti. Zaradi velike priljubljenosti baleta so kmalu začeli prirejati tudi predstave za meščane (in z vstopnino). Zaradi gneče so začeli postavljati odre. Spremenile so se zahteve gledalcev: geometrija ni bila več tako pomembna, želeli so izpiljene plesne gibe in visoke skoke. Začela se je profesionalizacija plesalcev – nekateri plemiči so se odločili, da se bodo

---

³ Otroci v Kekčevih časih in prostorih niso obiskovali šole (to zlahka opazimo, kajne), zato niso bili pismeni niti v običajni pisavi. Skrb za vključevanje in enake možnosti je odgovornost sodobnih časov (čeprav je brajica že skoraj 200 let stara!), naša naloga je, da jo dosledno uresničujemo. Igrivo učenje sredstev, ki jih večinoma ne potrebujemo za vsakdanje funkcioniranje, je lahko eden od načinov ozaveščanja drugačnosti. V realnosti namreč ni pravljinih čudežnih zdravil ...

ukvarjali samo s plesom.

V Franciji so ustanovili Kraljevo akademijo za ples (1661), v kateri so razvijali teorijo baleta (utrdili so načelo odprtih pozicij, določili imena korakov ipd.), praktično učili plesalce in (prvič!) tudi plesalke. Proti koncu 18. stoletja so se zgodile bistvene spremembe. Plesalci so želeli pokazati svoje tehnično znanje (tudi s krajšimi in lažjimi kostumi, konec je čevljev s peto), koreografi pa so želeli balet, ki bi z gibom izražal tudi vsebino, čustva, značaje. To je uspel uveljaviti koreograf in teoretik Jean Georges Noverre, ki povezal ples z dramsko umetnostjo; zagovarjal je balete, v katerih so gibi »spregovorili ognjevitost in energičnost«. Iz tega obdobja izhaja balet *Navihanka*, ki velja za prvi komični balet, ohranjen do današnjih dni.

V začetku 19. stoletja so se v umetnosti pojavili novi tokovi, v literaturo je vstopil »mali človek«. Koreograf Marius Petipa je v ospredje postavil balerino, plesalca pa pustil v ozadju (kot v romantičnih baletih). Zahteval je veliko tehničnega znanja, njegove baletne variacije so bile virtuozne in so še danes merilo znanja in veščin plesalk. Čeprav je bilo variacij za moške manj, so bile prav tako zahtevne, plesalci so morali izkazati izredno tehniko in moč. Pri duetnem plesu je upočasnil tempo, da so plesalke lahko pokazale vratolomne položaje, plesalci pa moč, ko so jih dvigali in prenašali. Petipa je sodeloval z velikimi skladatelji svojega časa – Čajkovskim, Glazunovom, Rimski-Korzakovom. Koreografiral je balete kot *Bajadera*, *Don Kihot*, *Pepelka*, *Giselle*, *Coppelia*, *Sen kresne noči ...*, višek pa predstavljajo trije baleti na glasbo P. I. Čajkovskega: *Hrestač*, *Trnuljčica* in *Labodje jezero*, vsi trije se še danes izvajajo na vseh pomembnih baletnih odrih sveta. Iz tega časa izhaja nekaj plesalk in plesalcev, ki predstavljajo klasični ideal – Tamara Karsavina, Ana Pavlova, Mihail Fokin, Agripina Vaganova idr. Začetek 20. stoletja je prinesel spremembe družbenega reda. V novonastali Sovjetski zvezi so uprizorili revolucijo v baletni obliki, npr. v baletih *Rdeči vihar* in *Boljševiki*, s težjim, bolj agresivnim gibanjem. Plesalec si je povrnil enakovreden položaj v predstavi, ni bil več le balerinin partner, tudi po zaslugi znamenitega plesalca Rudolfa Nurejeva. Koreografi so lepoto in resnico iskali v novih linijah in ritmih. Lotili so se predelave klasičnih baletov, zavračali so pravljico.

Nekoč enotni balet se je začel cepiti v različne smeri, v različne baletne stile. George Balanchine je ustvaril značilen ameriški slog – dolg, hiter, težek, brez čustev. Frederick Ashton je utemeljil bistvo »angleškega« stila – nadrobnega, liričnega, jedrnatega. Iz tega obdobja so znani Vaclav Nižinski, Galina Ulanova, Maja Pliseckaja, Natalija Makarova, Mihail Barišnikov, Kenneth Macmillan idr.

Predstave iz 20. stoletja so bile prehod iz klasičnega baleta, ki zahteva tehnično briljanco in aristokratsko spretnost, v moderni balet s primarnimi čustvi, zaprtimi pozicijami in sproščenim trupom. Razvoj tudi danes ohranja balet živ, tudi v načinu pripovedovanja zgodb. Nastajajo nove koreografije, novi plesni elementi, spreminja se izraznost plesalcev – cenjeni so tisti s širokim plesnim razponom, ki plešejo različne stile, obvladajo osnove dramske igre in akrobatike. Klasični balet se preko

modernih pristopov spogleduje s sodobnim plesom, razvije se posebna zvrst – sodobni balet.

Dejavnost - spletne piruete

Balet SNG Maribor je poleg *Kekca* ustvaril številne baletne predstave v razponu od klasičnega preko modernega do sodobnega baleta, recimo:

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/labodje-jezero/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/don-kihot/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/hrestac/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/gusar/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/silfida/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/romeo-in-julija/>

https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/jevgenij-onjegin_1/

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/tango/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/radio-and-juliet/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/stabat-mater/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/peer-gynt/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/hora---cantata/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/walking-mad-bolero/>

<https://www.sng-mb.si/predstave-opera-balet/left-right-left-right/>

Sprehodimo se med predstavami, preberimo opise, preglejmo fotografije in predstavitvene posnetke. Na osnovi zgornjega besedila, prikazane vizualne podobe in zgodbe skušajmo določiti, katera predstava sodi v klasični, moderni ali sodobni balet.

KOREOGRAFIJA

Koreografija ima v plesni predstavi podobno vlogo kot režija pri dramski, lutkovni, operni ipd.

Koreografija je umetnost oblikovanja zaporedja gibov fizičnega telesa na osnovi vzgibov, premikov in oblik. Ne omejuje se na polje baleta, plesa, temveč je pomembna tudi na drugih področjih, npr. pri glasbenem in dramskem gledališču, kinematografiji (vključno z animiranimi filmi), gimnastiki, umetnostnem drsanju in plavanju, paradah, modnih revijah idr. V plesu jo bolj točno poimenujemo plesna koreografija ali plesna kompozicija. Njen namen je ustvariti organsko celovitost, ritmične poudarke, tematske variacije in ponovitve. Vključuje določanje plesalčevih položajev in premikov v prostoru in času, obliki in energiji, pogosto brez besed in znotraj čustvenega konteksta. Gibalni jezik temelji na plesnih tehnikah baleta, sodobnega, jazzovskega, hip-hop, folklornega, tehno in pop, tudi obrednega plesa, pantomime, na naključnih gibih iz vsakdanjega življenja ali stiliziranih gibih, ki sicer služijo neplesnim namenom (npr. znakovni jezik gluhih).

Ime, ki izhaja iz grških besed *χορεία* (chorea = krožni ples, izpeljanka tudi *kólo*) in *γραφή* (grafi = pisati, pisanje), dobesedno pomeni *plesno pisanje / pisanje plesa*. Beseda koreograf je bila za poimenovanje umetniške funkcije prvič uporabljena kot oznaka prispevka Georga Balanchina v broadwayski predstavi *On Your Toes (Na prstih)* iz leta 1936.

Koreograf Kekca je eden najzanimivejših koreografov današnjega časa, ki ima »redke talent pripovedovati zgodbe z gledališko govorico, gibom in plesom« (Vladimir Urin). Njegove koreografije izhajajo iz »čistega« plesa, precizne so in preišljene v podrobnostih. Njihova pogosta posebnost je v nepredvidljivem zasuku, ki temelji na samosvoji logiki giba – telesa ponavljajoče izpadajo in se ukrivljajo tako izrazito, da to postane plesni poudarek, nato ritmična struktura, posledično vsebinska gesta. Kot koreograf se (tudi v ustvarjalnem procesu) usmerja v podporo plesalčevega subjektivnega izraza, s čimer ohranja njegovo svežino in poudarja individualnost. Rezultat so žive odrske situacije, ki izražajo odnosa nasprotja, presenetljivo lepoto in spontan humor (ironijo). Na tak način pripoveduje tudi »dramske« zgodbe in se z inovativno uporabo (minimalnih, simboličnih) vizualnih uprizoritvenih elementov približa plesnemu gledališču – tak je *Kekec*: zlahka prepoznavamo zgodbo, osebe, odnose, razpoloženjska in čustvena stanja, prostor ipd.

Dejavnost - koreografski detektivi

Spomnimo se ponavljajočih plesnih gibov v predstavi, potrudimo se obuditi vsaj eno gibalno/plesno kombinacijo vsakega lika, tudi skupinskega (Vaščani, Kravice). Ali jo znamo ponoviti? Ob tem bodimo pozorni tudi na dinamiko in ritem, smer gibanja in razporeditev »plesalcev« v prostoru, lahko dodamo tudi glasbo.

Katera plesna sredstva umeščajo zgodbo v slovenski alpski svet?

Katera neplesna sredstva podpirajo to umestitev? Kako se razlikujejo plesni/gibalni izrazi različnih likov (npr. otrok in odraslih, ljudi in živali, pogumnih in strahopetnih dečkov ...)?

GLASBA - OD UMETNOSTI DO ZABAVE

Glásba je v slovenščini izpeljanka iz besede glas. Sopomenka je múzika – iz grščine *μουσική τέχνη*; *mousike techne*, v dobesednem prevodu umetnost muz. Razlagamo je lahko na različne načine:

- urejeno in oblikovano zaporedje tonov, zvenov in šumov (umetnost);
- družbeni pojav (sociologija);
- platonični ideal, ki izvira iz višje resnice (filozofija).

Praviloma jo ustvarjajo petje, zvoki glasbenih inštrumentov, oponašanje naravnih zvokov in ritem.

Glasba je sprva služila za ohranjanje tradicije, posredovanje izročila na interaktiven, estetski, komunikativen način – ljudska glasba. Glasba je urejeno zaporedje tonov in harmonij, ki (večinoma) sproža ugodje. Ustvarjajo jo skladatelji, poustvarjajo pa glasbeniki s pomočjo zvokov glasbil in/ali človeškega glasu. Zvok nastane ob nihanju prožnega materiala: če so tresljaji enakomerni, nastanejo zvoki z določljivo višino (toni); če so tresljaji neenakomerni, nastanejo zvoki z nedoločljivo tonsko višino (šumi). Že antični Grki so glasbo razumeli kot povezavo umetnosti in znanosti (npr. akustika, matematika). Danes jo proučujejo različne vede: akustika, glasbena teorija, muzikologija, etnomuzikologija, glasbena zgodovina idr. Umetniška glasba – v obliki, izvedbi in namenu – se je skozi čas močno spreminjala. Na to je v 20. stoletju močno vplival izum radia, ki je glasbo približal področju zabavne in medijske industrije.

Dejavnost - filmska glasba

Poslušajmo:

<https://www.youtube.com/watch?v=kYrUWfLIYIO>.

https://www.youtube.com/watch?v=jBupll3LH_Q

<https://www.youtube.com/watch?v=Htaj3o3JD8I>

https://www.youtube.com/watch?v=__LU8E6dUsl

<https://www.youtube.com/watch?v=zP4il-1BUeE>

Poskušajmo ugotoviti, od kod poznamo to glasbo.

Ali se spomnimo znanih slovenskih napevov, povezanih s knjigami in filmi? Poslušajmo jih.

Več o glasbi in glasbilih

Larisa Javernik: *Peter in volk*, pedagoško gradivo. Prvi prizor, Drama SNG Maribor.

LJUDSKA GLASBA

Za razliko od umetne glasbe se ljudska ali tradicionalna, tudi etno glasba večinoma prenaša ustno kot glasba ljudstev, kulturnih ali etničnih skupin, značilna za regionalno kulturo. Je v kolektivni lasti vsega ljudstva, ki jo iz roda v rod ohranja, spreminja ali segmentarno opušča. Predstavlja folklorno izročilo preteklosti, nastaja pa tudi v današnjem času.

Avtorji so večinoma pozabljeni in zato neznani, tvorec je lahko posameznik ali skupina; šolani glasbeniki ali samouki. Lahko je izvirna ali prevzeta od drugih (večinoma sosednjih) ljudstev, tudi iz umetne glasbe. Značilno je, da jo ljudstvo v svojem okolju (družina, vaška skupnost, delavnica) sprejme za svojo.

V slovenskem kulturnem prostoru so največ ljudske glasbe prenašali in izvajali potujoči vaški godci. Prihajali so v vasi in mesta ob raznih prilikah: ob praznikih, porokah, veselicah, sejnih, godovanjih (svetnikov), sezonskih

opravilih ipd.

Skupina Katalena se ukvarja z ljudsko glasbeno zapuščino slovenskega prostora, vendar dediščine ne razume zgolj kot vir, temveč poskuša skozi glasbo in besedila vzpostavljati dialog s preteklostjo ter na ta način preišljati lastno vpetost v prostor, čas, skupnost ter njeno zgodovino in sedanost.

»/.../ Kombinacija najboljše slovenske tradicionalne glasbe, skrbno izbrane iz arhivov, pesmaric in starih vinilnih plošč s trdnimi rock ritmi, funk nabojem ter z zavidanja vrednimi aranžmaji je naredila unikaten post-folk rock stil, ki predstavlja glasbeno zapuščino slovenskih regij v povsem novi luči. Vse skupaj je z dinamičnimi in poživljajočimi električnimi inštrumenti, ki božajo očarljivo petje, preneseno na oder v plesni in glasbeni nastop, ki očara tudi glasbeno najbolj razvajena ušesa, /.../« je zapisala novinarka in etnomuzikologinja Katarina Juvančič. Boštjan Narat pa v enem izmed mnogih intervjujev: »Spominjanje je ena ključnih razsežnosti tega, da je človek še živ. Ne gre za beg v preteklost, temveč revitalizacijo, da se stvari ne pozabijo. Vzdrževati spomin je zelo pomembna stvar za ohranjanje lastne identitete.«

Dejavnost - ljudska glasbila

Poslušajmo zgoščenko *Kekec*, poskusimo prepoznati, katere ljudske inštrumente igrajo glasbeniki v posameznih skladbah (npr. piščali, harmonika idr.).

FOLKLORA

Ljudsko materialno in duhovno (snovno in nesnovno) izročilo, tudi narodno blago, ljudsko izročilo, ustno izročilo = kulturna dediščina. Vključuje ustno izročilo (npr. zgodbe, pregovore, pesmi); snovno dediščino od tradicionalnih načinov gradnje preko pohištva, posodja, orodja do otroških igračk; folklorna oblačila obutev in okrasje (tudi narodne noše), ljudska glasbila; šege in navade, običaje, praznovanja, ljudske in obredne plesne; rokodelska znanja in veščine, znanja o naravi, otroške igre idr.

Avtor imena je William Thoms, ki je leta 1846 z zloženko folklor nadomestil terminološki nered. Prvi del besede – *folk* – pomeni ljudski, pripadajoč ljudstvu (v smislu družbene skupine z nekaj skupnimi lastnostmi), drugi – *lore* – izhaja iz staroangleškega *lār* (navodilo), pomeni pa ustno izročanje, prenašanje znanja, vedenja, tradicije med generacijami (tudi prostori).

V Sloveniji se je proučevanje folklor sistematično začelo leta 1947, ko je bila na pobudo akademika Ivana Grafenauerja ustanovljena Komisija za slovensko narodopisje pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, dne 3. oktobra 1951 preimenovana v Inštitut za slovensko narodopisje. Njihov raziskovalni program obsega več etnoloških področij, kamor spada tudi

slovstvena folklor.

Slovenska folklor je eden od učnih predmetov na večini oddelkov za slovenistiko slovenskih filozofskih fakultet. Poglavitno zaslugo za to imata dr. Zinka Zorko, dialektologinja, zaslužna profesorica UM in redna članica SAZU, in dr. Jože Lipnik, dolgoletni predstojnik Oddelka za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru. Prva predavanja za izredne študente so se začela spomladi leta 1998, v študijskem letu 1998/1999 pa so se začela predavanja v okviru izbirnega predmeta tudi za redne študente.

Folklor ni del preteklosti, živa je tudi v sodobnem času – nenehno se oblikujejo nove družbene skupine s prepoznavnimi elementi (oblačila, znanje, navade, govor, vrednote, glasba ipd.), širijo se t. i. urbane legende, oblikujejo se gibanja v povezavi s spletnimi igrami itd.

Dejavnost - folklorni elementi

Predstava *Kekec* temelji na ljudski pripovedki, v katero je avtor vključil številne elemente ustnega izročila (bajeslovna bitja, čudežne predmete), dogajanje pa je postavil v kmečko okolje konkretnega geografskega prostora, in vse te značilnosti izraža v scenografiji, kostumografiji in koreografiji. Poskušajmo jih prepoznati.

Dejavnost - Maksim Gaspari

Številne ljudske motive je dokumentiral slovenski slikar Maksim Gaspari (* 26. 1. 1883, Selšček nad Cerknico, † 14. 11. 1980, Ljubljana). Slikarstvo je študiral na Akademiji za likovno umetnost na Dunaju pri profesorju Rudolfu Bacherju. Za svoje delo je leta 1953 prejel Prešernovo nagrado. Od leta 1972 je bil stalni član SAZU. Ilustriral je tudi razglednice, voščilnice, knjige pravljic, npr.: Alojzij Bolhar, Maksim Gaspari (ilustr.): *Slovenske narodne pravljice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1952, 1955.

7 Ustvarjajmo in se igravimo

PRIPOVEDKA / PRAVLJICA

Miran Hladnik ugotavlja pravljичno shemo Vandotove planinske pripovedke.¹ Poenostavljena tabelarna struktura nam lahko služi kot vzorec za ustvarjanje lastne zgodbe – lahko se odločimo za pravljico (nedoločena prostor in čas) ali pa za pripovedko (določena/nakazana prostor in čas), odvisno od širšega učnega načrta (npr. obravnavane snovi, letnega časa, ekskurzij v časovni bližini, drugih obšolskih dejavnosti).

Tabela nam služi za pripravo, da otroke lažje vodimo skozi proces. Način vodenja prilagodimo starosti otrok. Predstavimo jim vzorec zgodbe skozi povzetek zgodbe o Kekcu, nato pa spodbujamo njihovo domišljijo in zgodbo, kot nastaja, zapisujemo na tablo.

Večji otroci naj ob predloženih tabeli sami ustvarjajo svoje zgodbe in jih zapisujejo. Organiziramo pripovedovski dogodek – otroci svoje zgodbe povedo na glas.

Nadgradnja: Otroci naj svoje zgodbe ilustrirajo v poljubni tehniki.

Pravljичni vzorec - splošno	Kekčev vzorec - konkretno	Nov vzorec - konkretno, osebno
Junak mora zdoma (naženejo ga).	Kekec mora služiti v Rute.	
Sovražnik ugrabi princesko.	Pehta ugrabi Mojco.	
Junak reši princeso.	Kekec reši Mojco.	
Junak žali/draži sovražnika.	Kekec Pehti »strga korenček«.	
Sovražnik ugrabi junaka.	Pehta ugrabi Kekca.	
Junak služi sovražniku.	Kekec služi Pehti.	
Junak si pridobi čudežno sredstvo, da premaga sovražnika.	Kekec si pridobi volka in ukrade zdravilne kapljice za Mojčine oči.	
Junak pobegne.	Kekec pobegne.	
Junak je zasledovan.	Pehta ga zsleduje.	
Junak se reši s pomočjo čudežnega sredstva.	Volk se postavi na Kekčevo stran in odžene Pehto.	
Junak se vrne domov z darovi. In s princesko.	Kekec se vrne domov s kapljicami in z volkom.	

¹ <http://lit.ijs.si/vandot.html>

KEKEC/GREGEC

Kecec je nenavadno ime. A našemu junaku je v resnici ime Gregor, ljubkovalno Gregec, kar mlajša sestra Tinka poenostavi v Kecec, ko še ne zna izgovoriti glasov G in R. Ta vzdevek se ga prime, res pa je, da deluje otroško, skoraj otročje, in ne prav resno – kar je v njegovem primeru povsem zavajajoče. Kecec je namreč do kraja odločen, pogumen in srčen fant, svoj »imidž« dobrovoljnega nebodigatreba pa s pridom uporabi v svojo korist in korist pomoči potrebnih.

Ali imamo ljudje pogosto vzdevke? Kdo nam jih nadene? Ali zmeraj poznamo svoje vzdevke? Ali lahko vzdevki nadomestijo rojstna imena? Kaj je značilno za vzdevke, kako nastanejo?

Oblikujmo manjše skupine (3–5) in otroke spodbudimo, da oblikujejo vzdevek za vsakogar v skupini, tudi zase. To so lahko umetniška imena (Prežihov Voranc, Ježek), ilegalna imena (Tito), vzdevki (Pika Nogavička je recimo vzdevek Pippilotte Viktualie Rullgardine Krusmynte Efraimdotter Långstrump), večbesedni vzdevki in psevdonimi (doktor Fig, mati Terezija, Rdeča kapica), nadomestna poimenovanja ali parafraze (železna lady, goriški slavček, prva dama).

Če kdo že ima vzdevek in ga ima rad, naj pri tem ostane – vzdevki nikoli ne nastanejo na silo. Zato naj pri oblikovanju vzdevkov sodelujejo vsi člani skupine. Vzdevke nato predstavimo vsem, zapomnimo si jih in jih uporabljamo – na ta način lahko oblikujemo čvrsto skupinsko zaveznitvo.

KVIZ

5+

Igrajmo se kviz: vzgojitelj/ica ali učitelj/ica bere opise, otroci dvigajo roke in odgovarjajo. Odgovarja tisti, ki je prvi dvignil roko. Zmaga tisti, ki je največkrat pravilno odgovoril in zbral največ točk. Za nagrado ji/mu ostali otroci zapojejo/zaplešejo/odigrajo prizor iz Kekca po njenem/njegovem izboru.

Pripomoček za red: Veljata dve pravili, in sicer da otroci ne smejo ves čas držati roke v zraku in da je nepoznavanje odgovora (v primeru prenatrjenega dviga roke) kaznovano z odvzemom točke; možno je torej dobiti negativne/minus točke.

8+

Oblikujmo nalogo povezovanja pojmov: v levi stolpec vpišemo pojem (oštevilčimo), v desnega opis v premešanem zaporedju (črkovno označimo). Otroci naj povežejo pojem iz levega stolpca s pravim opisom iz desnega – v kvadratah s številko pred pojmom v levem stolpcu vpišejo črko izpred

pravega opisa. Otroke razdelimo v skupine (3–5). Določimo jim 10 minut časa.

Vsi vseh pojmov najbrž ne bodo razumeli, morda celo ne poznali. Nič hudega, naj jih po koncu razložijo tisti, ki jih poznajo – na koncu seveda učitelj/ica ali vzgojitelj/ica. Zmaga skupina, ki je pravilno povezala največ vrstic obeh stolpcev. Za nagrado jim ostali otroci zapojejo/zaplešejo/odigrajo prizor iz Kekca po njihovem izboru.

1		pero	A	Pogumen in dobrovoljen deček, ki rad muzicira.
2		Gregec	B	Ime koze, ki jo je pasel Kekec.
3		citre	C	Kekčevo pravo ime.
4		Keza	Č	Priimek družine, kamor gre Kekec služiti.
5		Mojca	D	Kekec ga zatakne za klobuk.
6		Rožle	E	Instrument, ki ga Kekec igra.
7		mežikelj	F	Kaj je po poklicu Rožle?
8		Pehta	G	Kekec nima prave matere, temveč ima .....
9		volk	H	Namesto torbe so revni otroci nosili povito krpo. Ime?
10		Koroščevi	I	Predmet pastirjev postane plesni pripomoček Kateri?
11		Kekec	J	Hribček je, nato pa ga prepoznamo kot del oblačil.
12		cula	K	Strašna bolezen, ko ne vidimo sonca.
13		Rute	L	Divja žena, ki ugrablja otroke.
14		zdravilo	M	Katere živali pase Rožle?
15		slepota	N	Rožletov sestra.
16		palica	O	Klinček, nagelj – dišeča divja roža.
17		klobuk	P	Divja zver, ki živi s Pehto.
18		krave	R	Vas, v kateri živijo Koroščevi.
19		mačeha	S	Pehta iz zdravilnih rastlin izdeluje preparate, ki zdravijo.
20		pastir	Š	Kekčev strahopetni prijatelj.

In še simpatičen spletni kviz o Kekcu

<https://uciteljska.net/kvizi/HotPot/Kekec/Kekec.htm>

PANTOMIMA

Pojme iz zgornje igre napišemo na listke, jih preložimo in damo v vrečo. Otroke lahko razdelimo v večje skupine (5–8).

Eden od igralcev iz skupine izžreba listek iz vrečke in skuša ostalim v svoji ekipi brez uporabe besed in zvokov – le z gibanjem/premikanjem/mimiko! – prikazati besedo z listka. Če skupina v določenem času (npr. 1 minuta) ugame besedo, dobi točko, sicer ne. Nadaljuje naslednja skupina in tako naprej. Vsaka skupina ugiba enako število pojmov. Zmaga tista skupina, ki doseže največ točk.

STARE IGRE

Gnilo jajce

Prvega igralca določimo z izštevanko. Ostali otroci se posedejo v sklenjen krog, izbrani pa za njihovimi hrbti kroži in prenaša zmečkan papirček – jajce. Čim bolj na skrivaj enemu izmed otrok spusti papirček za hrbet, in če ta tega ne ugotovi, preden otrok, ki je nosil papirček, napravi cel krog in pride do njega, postane gnilo jajce; če ugotovi, da ima za hrbtom papirček, mora hitro vstati in steči za nosilcem. Ta lahko sede na sproščeno mesto, kjer je prej sedel ta, ki mu je podtaknil gnilo jajce. Če ga ne ulovi, potem jajce nosi še naprej.

Slepe miši

Z izštevanko določimo slepo miš. Okoli oči ji zavežemo trak ali šal tako trdno, da nič ne vidi. Potem jo zavrtimo okoli osi in se razbežimo. Bistvo igre je, da miško dražimo, jo kličemo in vabimo, ko se obrne proti nam, pa zbežimo. Ko nekoga ujame, je igra končana in ujeti postane slepa miš. Igrico lahko otežimo tako, da mora miška s prevezo na očeh prepoznati tistega, ki ga je ujela.

Kamenčkanje

To igro so se igrali pastirji na paši. Najprej so skopali ne pregloboko, kakih 15 cm široko jamico z ravnim dnem, v katero so (na sredino) položili kamenček. Pri igri je vsak od pastirjev imel 5 kamenčkov. Pastirji so te kamenčke metali proti izkopani jamici tako, da so pristali čim bliže jamici, vanjo pa noben kamenček ni smel pasti. Če je kateri od kamenčkov padel v jamico, je moral pastir igro prekiniti. Ni bil uspešen. Za kazen je moral steči vračat živino, ki je morda delala škodo na njivi ali pa se je preveč oddaljila. Pastir, ki je kamenčke vrgel proti jamici tako, da noben ni padel vanjo, je potem sunkovito frcnil vsakega od kamenčkov proti jamici; pri tem

je ciljaj kamenček, ki je bil na sredini jamice. Najbolj uspešen pri metanju kamenčkov in nato pri ciljanju kamenčka v jamici je bil zmagovalec. Poskusimo!

Trden most

Z izštevanko izberemo dva, ki predstavljata most. Primete se za roke, in stopita toliko narazen, da gre lahko vojska (kolona), ki jo sestavijo ostali otroci, skozi. Otroka, ki predstavljata most, se dogovorita, kaj naj bi bil eden in kaj drugi, npr. zlato jabolko in zlata hruška. Igra se lahko začne. Vojska se ustavi pred mostom in vpraša: ALI JE KAJ TRDEN MOST? KAKOR SKALA, KAMEN, KOST! se glasi odgovor. ALI LAHKO GRE NAŠA VOJSKA SKOZ'? JA, ČE NAM ZADNJEGA PUSTITE, odgovori most. S tem je pogovor končan in vojska gre lahko skozi most. Vojska pod mostom lahko teče trikrat, a ko gredo vojaki tretjič skozi, most-igralca spustita roki (zapornici) pred zadnjim v koloni. Zajetega vojaka vprašata, kaj ima raje – zlato jabolko ali zlato hruško. V skladu z odgovorom se razvrsti za tistim, ki je zlato jabolko ali zlata hruška. Ko se tako razporedijo vsi vojaki, morajo še »vagati duše«. To pomeni, da vsaka stran mostu vleče v svojo smer. Zmaga tista skupina, ki popada po tleh ali pa nasprotno skupino potegne čez črto na sredini mostu.

DVE NOVEJŠI IGRI ZA DEŽEVNE DNI

Leti, leti ... Kekec

Otroci se posedejo okoli mize in na rob mize predse položijo kazalca desne in leve roke. Vodja igrice izmenično tapka s kazalcema po mizi in zloguje LE-TI, LE-TI, LE-TI ... Ostali otroci molče posnemajo gibanje. Vodja doda besedo, npr.: LE-TI, LE-TI, VOLK! in dvigne kazalca visoko v zrak. Vodja lahko izmenično ravna pravilno in napačno, po lastni presoji. Tisti, ki so bili pozorni, ga seveda ne posnemajo in spustijo kazalce na mizo, površni se zmotijo. Ti morajo »plačati kazen«, na primer izvesti kak gib iz predstave, zapeti kitico Kekčeve pesmi, naštetim imena treh otrok iz Vandotovih pripovedk ipd. Poskušajmo ostati v okviru Kekčevih prigod (<https://uciteljska.net/kvizi/HotPot/Kekec/Kekec.htm>).

Gluhi telefon

Otroci se posedejo v krog. Z izštevanko določimo, kdo bo začel igro. Prvi otrok si zamisli besedo in jo drugemu zašepeta v uho, drugi jo nato zašepeta tretjemu, ta četrtemu ... vse do zadnjega. »Telefonsko sporočilo« teče od ust do ušesa in od ust do ušesa (kot ljudsko izročilo). Ko prispe do zadnjega igralca, ga ta pove na glas. Razlika med začetnim in končnim

sporočilom je navadno tako velika, da primerjava vzbuja veliko veselje. V naslednjem krogu igro začne drugi otrok, potem tretji ... Vse dokler se nam ljubi. Tudi pri tej igri poskušajmo ostati v tematskem polju Kekca.

IZŠTEVANKE

Namesto žrebanja raje izštevajmo. Naučimo se katero od ljudskih izštevank – s Kataleno in z zgoščenko *Enci benci katalenci!*

*Enci benci
na kamenci,
tu sedijo
tri mladenci,
eri beri
muzikeri,
vija vaja ven!*
<https://youtu.be/HI9wArhWdN4>

*Bam bam bam,
jaz sem pa cigan.
Bum bum bum,
v daljavi slišim šum.
Bom bom bom,
kakšen rompompom.
Bem bem bem,
zelo sem bil tepen.*
<https://youtu.be/AI4u4pOYKTQ>

*Križ kraž,
kralj Matjaž,
daj mi groš,
da kupim nož,
luknjo vrtam,
poč poč poč!*
<https://youtu.be/5k3pp7Wa-qE>

*An ban,
pet podgan,
štiri miši,
v uh me piši,
vija vaja ven.*
<https://youtu.be/HZZM-5Mb7to>

GLASBILA

S pomočjo priročnikov izdelajmo izvirna glasbila:

Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Pojóči grad*: priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu! Ljubljana: Forum, 2010.

Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Igrišče*: mini priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu! Ljubljana: Forum, 2011.

8   Bralni seznam

KEKEC V ELEKTRONSKIH VIRIH

- Josip Vandot, *Kekec na hudi poti*. Kisovec: Multima, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec na volčji sledi*. Kisovec: Multima, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec nad samotnim breznom*. Kisovec: Multima, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec na hudi poti*. Mengeš: Bird Publisher, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec na volčji sledi*. Mengeš: Bird Publisher, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec nad samotnim breznom*. Mengeš: Bird Publisher, 2012.
- Josip Vandot, *Kekec na hudi poti*. Ljubljana: Beletrina, 2014.
- Josip Vandot, *Kekec nad samotnim breznom*. Ljubljana: Beletrina, 2014.
- Josip Vandot, *Kekec na volčji sledi*. Ljubljana: Beletrina, 2014.

POZITIVNI, NAVIHANI, POGUMNI JUNAKI, KI ZNAJO MISLITI S SVOJO GLAVO

5+

- France Bevk, *Peter Klepec*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1958, 1978, 1988, 2008, 2013.
- Fran Levstik, *Martin Krpan*. Ljubljana: Mladinska knjiga 1958.
- Mark Twain, *Tom Sawyer*: Tomova doživetja in preizkušnje. Ljubljana: Jugoreklam, 1979.
- Mark Twain, *Tom Sawyer in gusarji*. Ljubljana: Jugoreklam, 1979(?).
- Mark Twain, *Tom Sawyer išče izgubljeni zaklad*. Ljubljana: Jugoreklam, 1979.

9+

- Enid Blyton, *Pet prijateljev*. (21 knjig.) Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988–2007.
- René Goscinny, *Nikec: vragolije živahnega šolarja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.
- Runer Jonsson, *Vike Viking in brdovski*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1975.
- Runer Jonsson, *Vike Viking prelisiči Rdečeoke*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1977.
- Runer Jonsson, *Vike Viking pri rdečkožcih*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1977.
- Runer Jonsson, *Vike Viking strmoglavi tirane*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1077.
- Jeff Kinney, *Dnevnik nabritega mulca*. Izola: Grlica, 2011–2018.
- J. K. Rowling, *Harry Potter*. (V sedmih knjigah.) Ljubljana: Epta, 1999–2016.

IN DEKLICE

9+

- Astrid Lindgren, *Pika Nogavička*. Mladinska knjiga: 1978.
- Astrid Lindgren, *Pika Nogavička se vkrcava na ladjo*. Maribor: Rotis, 1991.
- Astrid Lindgren, *Pika Nogavička v deželi Taka-Tuka*. Maribor: Rotis, 1992.
- Johanna Spyri, *Heidi*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1962.

8 Kekčev pojmovnik

akademik

aranžma (glasbeni)

Bedanec

Brincelj

citre

filozofija

ilustracija

kantavtor

kinologija

Kosobrin

kvatre

ovbe

pas de deux

pas de trois

pirueta

piščal(ka)

povesmo

Prisanek

psevdonim

samouk

sociologija

sodobni ples

Škrlatica

zelišče

žehtar

žvegla